

Φθινόπωρο 2008 (22) www.stachtes.com

i) αγριμολόγος...(ο): [Κουκουλοφόροι και ο νόμος «Περί ευθύνης υπουργών»](#) **ii) Κριτική Βιβλίου.** Μαρία Πετρίτση: [Αντώνης Σουρούνης: Το Μπαστούνι](#) **iii) Κριτική** Δημήτρης Αθηνάκης: [Helmut Krausser, Έρωσ](#) **iv) Θεωρία.** Λίτσα Χατζοπούλου: [Ουτοπικές μητροπόλεις](#) **vi) Δοκίμιο.** Ομάδα «Ανορθογραφίες»: [Γλωσσολογία και πολιτική II: Η μακεδονική](#) **vii) Οδός Ευρυπίδου** του Σωτήρη Παστάκα: [ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΛΟΓΟΣ στα \(δε\)κατα](#) **viii) Δοκίμιο.** Κώστας Κουτσουρέλης: [Πολιτικοί και λογοτεχνικοί καθωσπρεπισμοί](#) **ix) Σπύρος Παπαδόπουλος** **x) Δώρα Δασκαλάκη** **xi) Διονυσία Ντάλιου** **xii) Νέστορας Πουλάκος** **xiii) Κώστας Νησιώτης** **xiv) Χριστιάνα Αβραμίδου** **xv) Σταύρος Λαμπράκης** **xvi) Αθανάσιος Κρήνης** **xvii) Αντρέας Γιολάσης** **xix) Έλενα Μαρή-Van der Sluis** **xx) Θεοδωρής Βοριάς** **xxi) Νίκος Παργινός** **xxii) Λάκης Φουρουκλάς** **xxiii) Τους συντελεστές και συνεργάτες** του e-περιοδικού μας θα τους βρείτε [εδώ Α-Κ](#) και [εδώ Λ-Ω](#), η παρουσίασή τους είναι αλφαβητική.

Οι Στάχτες ΔΕΝ δέχονται πλέον Δελτία Τύπου και Ανακοινώσεις, τους λόγους μπορείτε να τους διαβάσετε [στο ιστολόγιο του Αγριμολόγου](#)

[αρχή σελίδας](#)

α γ ρ ι μ ο λ ό γ ο ς...(ο)

Κουκουλοφόροι και ο νόμος «Περί ευθύνης υπουργών»

Ας δούμε πρώτα τον ορισμό του...

κουκουλοφόρος (ο/η) πρόσωπο που έχει σκεπασμένο το κεφάλι του με κάλυμμα, για να μην είναι δυνατή η αναγνώρισή του. (Γ. Μπαμπινιώτης, Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας)

Ανώτατοι εισαγγελείς (π.χ. ο κ. Γ. Σανιδάς, και άλλοι) έχουν επανειλημμένως τονίσει ότι ο νόμος «Περί ευθύνης υπουργών» είναι στο σύνολό του αντισυνταγματικός και αντίθετος με το άρθρο 4 του Συντάγματος περί ισότητας των πολιτών και στην αρχή του κράτους δικαίου. Ειδικότερα: Ο νόμος είναι αντισυνταγματικός, γιατί προβλέπει σύντομη παραγραφή για τα εγκλήματα που διαπράττουν οι υπουργοί, ενώ, αντίθετα, ο χρόνος παραγραφής για τους συμμετόχους είναι πολύ μεγαλύτερος.

Οι κουκουλοφόροι καλύπτουν τα πρόσωπα τους ώστε να μην είναι δυνατή η αναγνώρισή τους, οι πολιτικοί καλύπτουν τις ανομίες τους ταμπουρωμένοι πίσω από το νόμο «Περί ευθύνης υπουργών». Οι μεν και οι δε, είναι παράνομοι, με την εξής διαφορά: Αν συλληφθεί (λέμε τώρα) ένας κουκουλοφόρος που παρανομεί, θα δικαστεί και θα πληρώσει της συνέπειες των πράξεών του στη Δικαιοσύνη, ενώ τίποτα από αυτά δεν ισχύει για τους εκλεγμένους στη βουλή πολιτικούς μας. Αυτοί που βρίσκονται στη κατώτερη κλίμακα στην εκτίμησή μου, είναι οι βουλευτές. Οι τίμιοι εξ αυτών που δεν αντιδρούν και ανέχονται αυτό το στραπατσάρισμα της αξιοπρέπειάς τους, αξίζουν επαξίως και αυτοί την περιφρόνησή μας

Η ατιμωρησία σε αυτή τη χώρα με τα μύρια όσα οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά προβλήματα έχει φτάσει στο απροχώρητο. Φαινόμενο που δεν υπάρχει αντίστοιχό του στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σκάνδαλα όπως των Ομολόγων, του Χρηματιστηρίου, των Υποκλοπών, των Πακιστανών, το Παραδικαστικό, της Ζήμενς και πολλών άλλων, σε κανένα δεν έχει αποδοθεί δικαιοσύνη. Βατοπεδινά η Βατοπαιδικά εκατομμύρια περνούν μπροστά στα έκπληκτα μάτια των τηλεθεατών χωρίς να ιδρώσει αυτή – το αστείο, φαιδρό πόρισμα της Εξεταστική Επιτροπής, το «συγγνώμη-δεν ήξερα-άρα-είμαι ηλίθιος» του πρωθυπουργού. Όλα αυτά είναι αποκαρδιωτικά για το μέλλον.

Στις **3.12.08 στον «αγριμολόγο»** έγραψα τα εξής: *«Διαβάζοντας μερικώς και αποσπασματικά κάποιες καταθέσεις στην Εξεταστική επιτροπή της Βουλής για το σκάνδαλο (ναί είναι σκάνδαλο) Βατοπεδίου, ψάχνω απεγνωσμένα να βρω κάπου μια κρυμμένη έστω – λέξη ή φράση που να φανερώνει ένα είδος απολογητικής αξιοπρέπειας. Να πει κάποιος υπουργός, ότι «αφού υπέγραψα, αναλαμβάνω την ευθύνη». Τίποτα. Ξερό τοπίο γεμάτο σοβαροφάνεια, καλοραμμένα κοστούμια, όμορφες λαμπερές γραβάτες και αιώνια –δήθεν- ανέμελα χαμόγελα, κανένα ίχνος γνήσιας αξιοπρεπής στάσης. Αυτοί λοιπόν είναι οι εκλεγμένοι μας άρχοντες που καθορίζουν τις τύχες εκατομμυρίων. Προσκομίζονται κι έρχονται στο φως έγγραφα με συγκεκριμένες ημερομηνίες, πρωτοκολλημένα, με τις υπογραφές τους, καθ' όλα νόμιμα, μιλούν καθαρά και αποκαλύπτουν με τη δική τους αδιάψευστη γλώσσα μιας «μερικής» - όπως εμφανίζεται σε μας- αλήθειας. Η Ενοχή δηλώνει βροντερό παρών, το γνωρίζουμε, το νιώθουμε όλοι, εκτός από τους υπογράφοντες υπεύθυνους Υπουργούς. Ένα βουλευτικό άσυλο που σκεπάζει τα πάντα, όλα. Εκτός από την πραγματική εικόνα μιας ταπεινωμένης και κουρελιασμένης, αξιοπρέπειας. Δεν θα γράψω για τους ρασοφόρους γιατί η στάση, το ήθος και η συμπεριφορά τους είναι ιστορικά καταγεγραμμένη, πάντα η ίδια, μια παράδοση που συντηρούν με ευλάβεια και συνέπεια, δεν εκπλήσσομαι»*

Τα γεγονότα βίας που ζήσαμε και ζούμε τον τελευταίο καιρό στην Αθήνα και στις περισσότερες πόλεις της χώρας, με αφορμή τη δολοφονία του Αλέξανδρου Γρηγορόπουλου, αν οφείλονταν μόνο στους «κουκουλοφόρους» ή «αντιεξουσιαστές», η ανησυχία μας θα ήταν σχετικά μικρή. Όμως η πραγματικότητα μίλησε διαφορετικά και ξεπερνά όλη αυτή τη φιλολογική καραμέλα και τα χιλιο-μασημένα ψελλίσματα των τηλεοπτικών συζητήσεων περί της βίας των

κουκουλοφόρων - που είναι καταδικαστέα - αλλά δεν μπορούμε να την ταυτίζουμε με την πανταχού παρούσα οργή της κοινωνικής αδικίας και δυσαρέσκειας που σιγοβράζει εδώ και καιρό, ξέσπασε και σάρωσε όλη την επικράτεια. Αν και δεν παίρνω όρκο, ίσως βρισκόμαστε μπρος σε μια νέα ελπιδοφόρα αρχή.

Copyright©Στράτος Φουντούλης. Βρυξέλλες, Δεκέμβριος 2008 | <http://agrimologos.com> |

αρχή σελίδας

Ομάδα «Ανορθογραφίες»: Γλωσσολογία και πολιτική II: Η μακεδονική

Το σύντομο σημείωμα που ακολουθεί δεν εξαντλεί το θέμα της μακεδονικής γλώσσας, ούτε ασχολείται εξονυχιστικά με την γλωσσολογική ουσία του πράγματος. Αυτό που μας ενδιαφέρει να αναδείξουμε είναι το παράλογο του κυρίαρχου ελληνικού λόγου (τόσο στα ΜΜΕ όσο και στην επίσημη ελληνική θέση) σε σχέση με την μακεδονική γλώσσα της (Πρώην Γιουγκοσλαβικής) Δημοκρατίας της Μακεδονίας.

Γλωσσολογία και πολιτική II: Η μακεδονική

Τον τελευταίο καιρό, φαίνεται να έρχεται στο προσκήνιο από την πλευρά της Δημοκρατίας της Μακεδονίας το ζήτημα της μακεδονικής γλώσσας, σε συνδυασμό με το ζήτημα μακεδονικής μειονότητας στην Ελλάδα. Εμείς δεν θα ασχοληθούμε συνολικά με το ζήτημα αυτό (θα επανέλθουμε πιο αναλυτικά), αλλά με την αντίδραση από την ελληνική πλευρά σε σχέση με το θέμα της γλώσσας.

Καταρχήν, είναι εντυπωσιακή η ευκολία με την οποία το μεγαλύτερο μέρος του ελληνικού τύπου (και των ΜΜΕ γενικότερα) έχει ενσωματώσει τον κυρίαρχο λόγο του ελληνικού κράτους περί «δήθεν μακεδονικής» και «προκλητικής απαίτησης των Σκοπιανών». Αν εξετάσουμε λίγο τα επιχειρήματα που προβάλλονται από όλους τους υποστηρικτές αυτής της θέσης, θα δούμε ότι είναι τελείως ανεδαφικά. Συγκεκριμένα:

α) Σε πρώτο επίπεδο, υπάρχει η γνωστή επωδός ότι δεν μπορούν να αναφέρονται οι γείτονες σε καμία γλώσσα με το όνομα «μακεδονική», γιατί αυτός ο όρος αναφέρεται είτε στην αρχαία μακεδονική (που κατά τη γνώμη τους ταυτίζεται με αρχαία ελληνική διάλεκτο, αλλά βλ. παλιότερο άρθρο μας [«Η "Μακεδονική": γλωσσολογία και πολιτική»](#) γι' αυτό το θέμα) είτε σε κάποια μακεδονική διάλεκτο στην Ελλάδα ή, τέλος πάντων, όπως το όνομα «Μακεδονία» είναι ελληνικό έτσι και ο όρος «μακεδονική» πρέπει να αναφέρεται στην Ελλάδα. Όμως, όπως και στην περίπτωση του ονόματος, έτσι και στην περίπτωση της γλώσσας κάτι τέτοιο είναι μάλλον αστείο. Από τη μια, αυτό το όνομα χρησιμοποιούν οι ομιλητές για να προσδιορίσουν τη γλώσσα τους, όνομα που προϋπήρχε και της δημιουργίας του κράτους. Πέρα από αυτό όμως, ένα κράτος που έχει αναγνωριστεί σχεδόν από όλους με το όνομα «Μακεδονία» είναι φυσικό να ονομάζει τη γλώσσα του «μακεδονική», γιατί, όπως είναι προφανές, η γλώσσα μπορεί να αποτελέσει ένα πολύ ισχυρό εργαλείο δημιουργίας ταυτότητας. Θα ήταν πραγματικά αξιοπερίεργο η επίσημη γλώσσα ενός κράτους να έχει όνομα που να μην παραπέμπει στο κράτος αυτό (υπάρχουν φυσικά

παραδείγματα, αλλά έχουν να κάνουν με διαφορετικούς τρόπους δημιουργίας των κρατών, όπως λ.χ. στην Αφρική). Άλλωστε, είναι γνωστό ότι μετά την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, τα ανεξάρτητα πια κράτη (π.χ. η Κροατία ή η Σερβία) έχουν επιδοθεί σε μία προσπάθεια διαχωρισμού της γλώσσας τους από αυτήν των γειτονικών κρατών. Ένα ακόμα παράδειγμα αποτελεί η πρώην Τσεχοσλοβακία, όπου τώρα έχουμε δύο γλώσσες, την τσέχικη και την σλοβάκικη, μολονότι φαίνεται να υπάρχει αρκετή επικάλυψη και πιθανότητα αλληλοκατανόησης μεταξύ των ομιλητών των δύο γλωσσών. Όμως, και στην Ελλάδα τι έγινε; Ο όρος «ελληνικά» καθιερώνεται μετά την ίδρυση του ελληνικού κράτους, για να συνδέσει το νεοσύστατο κράτος με την αρχαιότητα, κάτι που δεν πετύχαινε βέβαια ο κοινός όρος «ρωμαίικα». Συμπερασματικά, η Δημοκρατία της Μακεδονίας δεν κάνει τίποτα αξιοπερίεργο χρησιμοποιώντας το όνομα «μακεδονική» για τη γλώσσα των κατοίκων της χώρας. Είναι χαρακτηριστικό ότι στη διεθνή βιβλιογραφία έχει καθιερωθεί ο όρος «Macedonian» για την γλώσσα της γειτονικής χώρας, αλλά βέβαια στην Ελλάδα υπάρχει ένα είδος δηλωμένης ή και σιωπηλής λογοκρισίας: αναφέρουμε απλά ότι στην ελληνική έκδοση του βιβλίου «Οι Γλώσσες των Κόσμου» (Εκδ. Σαββάλας), ενός πραγματικά πολύ ωραίου εκλαϊκευτικού βιβλίου για τις διάφορες γλώσσες του κόσμου, υπάρχει αναφορά στην «Σλαβική των Σκοπίων», ενώ φυσικά η πρωτότυπη, αγγλική έκδοση έχει τον όρο «Macedonian». Αναρωτιέται κανείς γιατί η «διόρθωση» αυτή γίνεται σιωπηρά...

β) Όμως, πέρα από το καθαρά τυπολογικό κομμάτι, υπάρχει και ένα άλλο ζήτημα που τίθεται από ελληνικής πλευράς: η «γλώσσα των Σκοπίων» δεν μπορεί να λέγεται μακεδονική, γιατί βασικά είναι μία βουλγαρική διάλεκτος, και ονομάστηκε μακεδονική τεχνητά για να αποφεύγονται οι συσχετισμοί με την Βουλγαρία και τη βουλγαρική γλώσσα. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό αυτό που γράφει ο Μπαμπινιώτης σε πρόσφατο άρθρο στο «Βήμα» (03.08.2008), ότι δηλαδή έχει «εκσερβιστεί» τεχνητά. Φυσικά, στην Ελλάδα γνωρίζουμε από τέτοιες τεχνικές, μια και η ελληνική «εξελληνίζεται» συνεχώς τους τελευταίους 2 αιώνες, σε μία συνεχή προσπάθεια να σβηστούν ανεπιθύμητα σημάδια (από την τουρκική, κυρίως, αλλά και από άλλες γλώσσες, όπως η ιταλική ή η γαλλική)! Από την άλλη, δε διακρίνουμε βέβαια την ίδια ετοιμότητα να ονομαστούν και τα πομάκικα βουλγαρικά, παρόλο που είναι πράγματι μια βουλγαρική διάλεκτος. Όμως ακόμα και αν δεχτούμε το σενάριο της στενής συνάφειας της μακεδονικής την βουλγαρική, αυτό σε καμία περίπτωση δεν μας λέει ότι θα έπρεπε να χρησιμοποιηθεί ο όρος «βουλγαρική» για την ονομασία της γλώσσας της Δημοκρατίας της Μακεδονίας. Και η ολλανδική έχει στενή συνάφεια με την γερμανική, αλλά η Ολλανδία δεν έχει επίσημη γλώσσα κάποια «γερμανική», όπως βέβαια ούτε η Δανία και οι υπόλοιπες σκανδιναβικές χώρες. Πολύ απλά, «γλώσσα είναι μία διάλεκτος με στρατό και ναυτικό». Από την στιγμή που μία διάλεκτος έγινε το κύριο όργανο ομιλίας σε μία κρατική οντότητα, ουσιαστικά αποκτάει αμέσως και την προσωνυμία της γλώσσας, της οποίας το όνομα δεν μπορεί να καθοριστεί από την απώτερη καταγωγή της διαλέκτου.

Φυσικά, το όλο θέμα είναι άλλο: πέρα από αυτά τα επιχειρήματα, που δεν στέκουν από καμία πλευρά, το ζήτημα είναι φυσικά οι σλαβόφωνοι στην Ελλάδα και το θέμα περί μακεδονικής μειονότητας. Εκεί είναι το πρόβλημα για την ελληνική πλευρά, η οποία έχει καλύψει αυτό το θέμα με ένα πέπλο λογοκρισίας και σιωπής εδώ και χρόνια, γνωρίζοντας ότι δεν την ευνοεί η συζήτηση για τους σλαβόφωνους στην ελληνική επικράτεια, οι οποίοι έχουν δεχτεί διωγμούς και με αφορμή τη γλώσσα τους (οι οποίοι, προσοχή!, μιλούν «ντόπια» ή το πολύ «σλάβικα» γενικώς και αορίστως, σε καμία περίπτωση βουλγαρικά, εκσερβισμένα ή μη). Πάντως, τους ίδιους

πληθυσμούς που τώρα προσπαθεί είτε να κρύψει είτε να μειώσει αριθμητικά, στις αρχές του 20ου αιώνα είχε προσπαθήσει να τους προσεταιριστεί και γλωσσικά, θεωρώντας ότι η σλαβική «διάλεκτος» που μιλούσαν έχει περισσότερη συνάφεια με την ελληνική παρά με την βουλγαρική! Και φυσικά, δεν χρειάζεται παρά να δει κανείς επίσημα ελληνικά έγγραφα για να διαπιστώσει ότι στο μεσοπόλεμο μιλούσαμε κανονικά στην Ελλάδα για μακεδονική γλώσσα: είναι χαρακτηριστικό ότι ο Τριανταφυλλίδης αναρωτιέται τι θα γίνει με την διδασκαλία της ελληνικής στους σλαβόφωνους, που δεν πάει καλά, έχουμε φυσικά την έκδοση του «Αμπεσενταρ», του αλφαβητάριου για τους σλαβόφωνους, ενώ, για να θυμηθούμε και κάτι από την λογοτεχνία, ο Μυριβήλης στη «Ζωή εν τάφω», που τόσο πολύ διδάσκεται στα ελληνικά σχολεία, μιλάει καθαρά για πληθυσμούς που αισθάνονται Μακεδόνες. Άλλωστε, είναι γνωστή η τρομοκρατία που ασκήθηκε σε αυτούς τους πληθυσμούς μετά τον εμφύλιο (βλ. και το πολύ αξιόλογο βιβλίο: «Η απαγορευμένη γλώσσα» του Τάσου Κωστόπουλου).

Στην αντιπαράθεση με τη Δημοκρατία της Μακεδονίας, που και αυτή βέβαια κάθε άλλο παρά στερείται εθνικιστικής ρητορείας, η ελληνική πλευρά απαντάει με τη γνωστή τακτική της αποσιώπησης της αλήθειας, της παραπληροφόρησης, της εθνικιστικής υστερίας. Η μακεδονική είναι φυσικά η γλώσσα της Δημοκρατίας της Μακεδονίας, κάτι που δεν αποτελεί ούτε κορύφωση των «προκλήσεων», ούτε επιθετική ενέργεια: είναι απλά ένα ακόμα κομμάτι στη συνεχιζόμενη προσπάθεια της χώρας να αποτελέσει εθνικό κράτος. Όσο για τον εθνικισμό της Δημοκρατίας της Μακεδονίας, αξίζει ίσως μία επισήμανση: ναι μεν υποδέχτηκαν ως απόγονους του Αλέξανδρου την πακιστανική φυλή των Χούσνα, αλλά ποιος «ανακάλυψε» πρώτος τους απόγονους του Αλέξανδρου στο Αφγανιστάν, τους Καλάς; Πάντως όχι οι Μακεδόνες εθνικιστές.

«ανορθογραφίες» <http://anorthografies.blogspot.com/2008/08/blog-post.html>

Copyright©<http://anorthografies.blogspot.com>

[αρχή σελίδας](#)

Σωτήρης Παστάκας: οι κυλιόμενες σκάλες του Attica: λογοτεχνικά blogs και περιοδικά έντυπου λόγου

ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΛΟΓΟΣ στα (δε)κατα

Στον Ψηφιακό Λόγο είναι αφιερωμένο το επόμενο τεύχος του περιοδικού (δε)κατα με συνεργασίες ελλήνων και ξένων συγγραφέων, δημοσιογράφων, ιστολόγων και ερευνητών.

Το τεύχος παρουσιάζεται στον Ιανό, Σταδίου 24, Αθήνα, την Τρίτη, 16 Δεκεμβρίου, στις 6:00 μ.μ. από την Τιτίκα Δημητρούλια και την Μπέκη Μπλουμ που έχουν και την επιμέλεια της ύλης του.

Ερωτηματολόγιο Τ.Δ

1. Τα ιστολόγια, ως κατεξοχήν χώροι αυτοέκφρασης και αυτοπαρουσίασης, ασχολούνται, αυτονόητα, και με τη λογοτεχνία. Για ποιους λόγους γοητευτήκατε προσωπικά από το νέο μέσο;

Γοητεύθηκα από τη διαδραστικότητα του διαδικτύου. Όντας λογοτέχνης με τυπωμένο έργο δημιούργησα την προσωπική μου ιστοσελίδα χωρίς ακριβώς να ξέρω τι με περιμένει. Στην πορεία, αντιλήφθηκα ότι πολλοί άνθρωποι και νέα παιδιά αποζητούσαν την επικοινωνία και την ανταλλαγή απόψεων πάνω σε θέματα λογοτεχνίας. Ανοίγοντας λοιπόν αυτό το κανάλι και δημοσιεύοντας κείμενα άλλων, προέκυψε αυτό που ηθελημένα και κάπως ηχηρά ονομάσαμε «επιθεώρηση ποιητικής τέχνης» με σκοπό να εκμεταλλευτούμε όλες τις δυνατότητες που μας προσφέρει το νέο μέσο. Πέρα από τα κείμενα να «ανεβάζουμε» και ήχο, αγαπημένες φωνές ποιητών και κινούμενη εικόνα (poetry clip). Θεωρητικά όμως αυτό το κενό τα έντυπα άρχισαν ήδη να το καλύπτουν προσφέροντας στους αναγνώστες τους ένθετα cd και dvd. Οπότε η διαδραστικότητα αναδεικνύεται στη μόνη ειδοποιό διαφορά ανάμεσα σε ηλεκτρονικό και έντυπο τύπο. Εκμεταλλευθήκαμε τη δυνατότητα του νέου μέσου που παρέχει την άμεση και εν θερμώ ανταλλαγή απόψεων πάνω σε ποιητικά θέματα. Μια κουβέντα που ήταν αδύνατο να γίνει σε οποιαδήποτε λογοτεχνική συντροφιά. Όπως ξέρουμε όλοι κανένας διάλογος δεν μπορεί να σταθεί δημοσιεύοντας μια επιστολή αναγνώστη έξι μήνες μετά απ' το κυκλοφορούν τεύχος.

2. Θεωρείτε ότι τα ιστολόγια έχουν περάσει σε μια διαφορετική φάση; Μια φάση ενδεχομένως ενηλικίωσης; Συμβαδίζουν οι εξελίξεις στο διεθνές πεδίο με τις αντίστοιχες στο ελληνικό;

Για ενηλικίωση είναι ακόμα πολύ νωρίς να μιλάμε. Σίγουρα έχουμε ξεπεράσει τη φάση του ερασιτεχνισμού αλλά ακόμη, όπως και στο διεθνές πεδίο, τα ιστολόγια δεν έχουν δείξει όλη τη δύναμή τους. Έχουν όμως σαφώς βελτιωθεί τόσο σε σχέση με το interface (τη γραφιστική τους πλευρά) αλλά και ως προς το περιεχόμενο. Όλα τα παιδιά βιάζονται και θέλουν να μεγαλώσουν γρήγορα, αλλά κανένα δεν μπορεί να παραβιάσει τα φυσιολογικά στάδια της εξέλιξής του. Έτσι και τα ιστολόγια έχουν ακόμα πολλά «αμαρτήματα» να διαπράξουν πριν ενηλικιωθούν. Μην εφησυχάζετε.....

3. Αν διαπιστώνετε μια εξέλιξη στην πορεία των ιστολογίων, πώς την ορίζετε σε σχέση ειδικότερα με τα λογοτεχνικά ιστολόγια και τον περί βιβλίου λόγο;

Θα την όριζα με τις διασταυρούμενες κυλιόμενες σκάλες του Attica. Θέλω να πω ότι τα λογοτεχνικά ιστολόγια βρίσκονται στη σκάλα που ανεβαίνει και βλέπουμε όσους εκφράζουν τον έντυπο περί βιβλίου λόγο να είναι ακόμη στην κορυφή μεν, αλλά της διπλανής σκάλας που κατεβαίνει.

4. Θεωρείτε ότι τα προβλήματα που καταγράφονται σε επίπεδο ηθικής και δεοντολογίας στα ιστολόγια, των λογοτεχνικών συμπεριλαμβανομένων, οφείλουν και/ή μπορούν να ρυθμιστούν; Και με ποιο τρόπο;

Είμαι αισιόδοξος ότι τα προβλήματα σε επίπεδο ηθικής και δεοντολογίας που καταγράφηκαν, μπορούν να ξεπεραστούν και ήδη έχουν αρχίσει, μόνο με ένα τρόπο: εκείνον της αυτορρύθμισης. Πιστεύαμε ότι κρατούσαμε στα χέρια μας ένα νεροπίστολο και αντιληφθήκαμε ότι σε ορισμένες περιπτώσεις είχε γίνει magnum 44. Όσο μεγαλύτερη επίγνωση της δύναμής

τους αποκτούνε οι [«καλλικάντζαρου»](#) των blogs, τόσο πιο ηθικά και δεοντολογικά θα χρησιμοποιούνε το μέσο που έχουν στα χέρια τους και δεν θα χρειάζονται πλέον παρεμβάσεις ή επέμβαση εισαγγελέα.

5. Μιλήστε μας για τα θετικά που αποκομίσατε από τη συμμετοχή σας στη νέα αυτή μορφή επικοινωνίας και μοιράσματος, στη συγκρότηση της «συλλογικής νοημοσύνης» όσον αφορά τον περί λογοτεχνίας λόγο.

Μόνο θετικά αποκόμισα. Το θετικότερο όλων; η ευκαιρία να ξαναμιλήσουμε για θέματα λογοτεχνίας, να τα θέσουμε-αν θέλετε- εξ' αρχής σε νέα βάση. Και μόνο το γεγονός ότι οι νέοι τσακώνονται για ένα ποίημα του Σαχτούρη ή για ένα στίχο της Δημουλά με κάνει να είμαι αισιόδοξος, για πρώτη φορά έπειτα από πολλά χρόνια, για τη λογοτεχνία στην Ελλάδα. Από τη στιγμή που η ελεύθερη ανταλλαγή απόψεων εκδιώχθηκε από τα έντυπα λογοτεχνικά περιοδικά, τα οποία κρύβουν την πνευματική τους ένδεια πίσω από την τυπογραφική τους αρτιότητα, το διαδίκτυο θα είναι ο μόνος χώρος απ' τον οποίο θα μας έρθει κι η μεγάλη λογοτεχνία. Τα έντυπα λογοτεχνικά περιοδικά δεν έχουν πλέον κανένα λόγο ύπαρξης. Το τι θα κάνουν από εδώ και πέρα είναι δικό τους θέμα. Εμείς τους είχαμε κάνει παλαιότερα τη [σύσταση να αυτοκαταργηθούν](#).

<http://www.poein.gr/archives/3707/index.html>

Copyright©[Poein.gr](#)

[αρχή σελίδας](#)

Κώστας Κουτσορέλης: Πολιτικοί και λογοτεχνικοί καθωσπρεπισμοί

ΤΟΝ ΟΡΟ *political correctness* τον αποδίδουμε συνήθως στα ελληνικά ως πολιτική ορθότητα. Η μετάφραση μου φαίνεται μηχανική. Το *correct* είναι βέβαια έννοια πολυστρώματη, που αποτιμά ανάμεσα στ' άλλα και την ακρίβεια των αντικειμενικών μετρήσεων, επαληθεύοντας ή διαψεύδοντας την ορθότητά τους. Εξίσου έκτυπο έχει ωστόσο και το θετό, συμβατικό της φορτίο. *Correct dress*, μας πληροφορεί το λεξικό, είναι η προσήκουσα, η ενδεδειγμένη αμφίεση, εκείνη δηλαδή που ανταποκρίνεται στο τυπικό της στιγμής· *correctness* είναι ακόμη η συνέπεια (*he's always correct in his appointments*), μια ακόμη λέξη που παραπέμπει στον φορτισμένο λόγο της συμβατικής πειθαρχίας. *Correctness* μεταξύ κοινωνιών είναι εν τέλει ό,τι παλαιότερα θα ονομάζαμε κόσμια, ευπρεπή διαγωγή. Αν λογαριάσουμε δε και τις ιστορικές καταβολές της πολιτικής "κοσμιότητας", εννοώ βέβαια τον βαθύ πουριτανισμό που την τρέφει, μόνος κατάλληλος για την αποδώσει επαρκώς μου φαίνεται ο δικός μας, από καιρό παροπλισμένος "καθωσπρεπισμός". Κι αυτό, μ' όλο το κακόσημο του όρου, ή μάλλον εξαιτίας του. Με δεδομένο το ξενόφερτο του πράγματος, η απόπειρά μας να το ξεελληνίσουμε γλωσσικά, θα ήταν καλό αν συμβάδιζε με μια έμμεση έστω κριτική.

#

ΟΤΙ Ο ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ καθωσπρεπισμός είναι πρώτα και πάνω απ' όλα πουριτανισμός, φαίνεται καθαρά αν δοκιμάσουμε να τον συγκρίνουμε με το πιο γνωστό φανέρωμα του πουριτανισμού

των τελευταίων δύο αιώνων, εννοώ τον σεξουαλικό καθωσπρεπισμό της αστικής εποχής. Για τον τελευταίο, όπως ξέρουμε, σκάνδαλο και ανάθεμα υπήρξε πάντα η σάρκα. Ανήμποροι να σβήσουν ολότελα την σαρκικότητα του έρωτα απ' το ευπρεπισμένο τους λέγειν, οι αστοί θα προσπαθήσουν να την εξαφανίσουν τουλάχιστον από το πρόσωπο της επίσημης γλώσσας. Του λοιπού, ο αφροδίσιος έρωτας θα μείνει λεκτικό ταμπού απαράβατο στα φιλολογικά σαλόνια και τα κοινωνικά εντευκτήρια. Όμως, όπως μας θυμίζει η γνωστή στατιστική για την αναλογία πορνείων και κατοίκων στο βικτωριανό Λονδίνο, αυτός ο πρώτος θα πάρει την εκδίκησή του στους δρόμους.

Ό,τι για τον αστό υπήρξε ανέκαθεν η σάρκα, για τον πολιτικό καθωσπρεπιστή του μετανεωτερικού κόσμου είναι η βία. Σε άκρα αντίθεση με τον κοινωνικό ή εθνικό επαναστάτη, που έβλεπε πάντα στη βία την καλοδεχούμενη μαμή της ιστορίας, σε διάσταση ακόμη και με τους προμάχους του παραδοσιακού πολιτικού ρεαλισμού, που καθώς έβρισκαν σ' αυτήν ένα εργαλείο συχνότατα πρόσφορο για τους δικούς τους σκοπούς, δεν ορρωδούσαν ποτέ να πουν ανοιχτά τ' όνομά της, ο μεταμοντέρνος καθωσπρεπιστής πασχίζει φιλότιμα να την αποσιωπήσει όπου δει. Αν ο καθωσπρεπιστής μας είναι ιστορικός, και γράφει για να διδάξει παιδιά του δημοτικού λ.χ., πρώτο του μέλημα θα είναι παντί σθένει να πάψει το εγχειρίδιο να βρέχεται από αίμα. Εξανδραποδισμοί, δηώσεις, σφαγές, όλα όσα συνθέτουν την ιστορία εν τέλει, θα τα θέσει εκποδών. Τα ολοκαυτώματα θα στρογγυλευτούν, οι προαιώνιες αντιπαλότητες θα υποβαθμιστούν, οι αρχαίες ενοχές θα κατασιγαστούν ή θα τεθούν κατά μέρος εμπρός στο προσδόκιμο πάμφωτο μέλλον. Ο καθωσπρεπιστής ιστορικός δεν διστάζει να πει ότι βλέπει στο παρελθόν μία νόσο, και ότι δικός του σκοπός είναι πρώτα η επούλωση των παλαιών πληγών. Μόνο, που στους αντίποδες της κλασσικής θεραπευτικής, η οποία ζητά από τους ιατήρες να καταπολεμούν τις παθογόνες αιτίες, ο καθωσπρεπιστής μας νομίζει πως θ' αρκέσει γι' αυτό μια τελετουργική *condemnatio memoriae*, ένα άναρθρο ζόρκι.

Αν ο καθωσπρεπιστής μας είναι κριτικός, κι έχει να κάνει με λογοτεχνικά κείμενα καίρια, θα τα κοιτάξει πάντα υπό γωνίαν. Σκοπός του δεν είναι να εκθέσει όσα πράγματι διάβασε, αλλά να μας ανακοινώσει απλώς όσα πιστεύει ότι κιόλας γνωρίζει. Αν στα χέρια του πέσει ο Σολωμός, φερ' ειπείν, και ο Ύμνος, εκείνες οι εκπληκτικές τριάντα ή σαράντα στροφές του ποιήματος που ιστορούν την άλωση της Τριπολιτσάς, ο καθωσπρέπει κριτικός θα διαγνώσει αμέσως την προσχεδιασμένη γενοκτονία, θα κατακεραυνώσει τις φονικές βουλές των πορθητών, θα υποδείξει κραδαίνοντας το δάχτυλο του ψηλά την κατάντια όσων τολμούν να ισχυρίζονται ότι πολεμούν περί πάτρης. Αν του θυμίσεις τι ρητή ηδονή, πόσο απύθμενο πάθος εκδίκησης κρύβουν οι περιγραφές των σφαγών στον Σαίξπηρ ή στον Όμηρο, οι σκηνές των κολασμένων στον Δάντη, ο κριτικός μας θα σηκώσει αμήχανα τους ώμους. Αν του θυμίσεις τον Λουκρήτιο και το *De rerum naturae*, την πανάρχαια αλήθεια δηλαδή ότι τίποτε δεν περιστρέφει ταχύτερα τον τροχό του μίσους απ' ό,τι ο φόβος και η καταπίεση που το γεννούν (*nam cupide conculcatur nimis ante metutum* – με λύσσα κανείς ποδοπατά ό,τι πρωτότερα έτρεμε), ο καθωσπρεπιστής μας θ' αρνηθεί και την ανθρώπινη φύση.

#

ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, η βία είναι το έσχατο, το μεταφυσικό, το μη περαιτέρω αναγώγιμο κακό. Απ' όπου και αν προέρχεται, της πρέπει ένα μονάχα: καταδίκη απερίφραστη. Και δη αδιάκριτα. Βία ληστρική και βία επαναστατική, βία των ισχυρών και βία των αδυνάτων, βία ως

αντίσταση και βία ως καταστολή, βία ως φίμωτρο και βία ως κραυγή – βία εν τέλει με πρόσημο και προσδιορισμό, στα μάτια τους δεν υφίσταται. Όλες της οι εκδηλώσεις μπαίνουν στο ίδιο σακί. Κι επειδή βία μόνη της δεν νοείται, μαζί της παρασιωπώνται όλα όσα τυχόν θεωρηθούν εστίες που την υποθάλπουν. Όχι μόνο η Βία, αλλά και το σκαιό ετερόνυμό της, η εξίσου αισχύλεια θεότητα του Κράτους, που την συντηρεί, χάνεται από προσώπου γλώσσας. Κι ενώ η βία των μικρών λαιδορείται, τύραννοι, δεσπότες, δυνάστες εξαγνίζονται αναδρομικά, οι πράξεις τους σχετικεύονται ή δικαιολογούνται, τα ονόματά τους αναβαπτίζονται στην κολυμβήθρα του αναθεωρητικού Σιλβάμ ώστε να απαλλαγούν από το στίγμα που αιώνες "μεροληπτισμού" τους επέρριψαν.

Σε ονιμότερο στάδιο, οι μέγιστοι δράστες πάντα απαλλάσσονται. Στο εδώλιο τη θέση τους παίρνουν τα απρόσωπα κίνητρα. Λογοδοσία δεν ζητείται από τα υλικά κι άμεσα οφέλη ή συμφέροντα, αυτά μένουν αδίκαστα. Αλλά από κάτι άπιαστα και σκοτεινά ελατήρια, που οπλίζουν τάχατες το ανθρώπινο χέρι. Ιδεοληψίες πανίσχυρες και επίφοβες ψυχώσεις, απατηλά ιδεώδη και κινδυνώδεις ευφημισμοί – αυτοί είναι ένοχοι, οι άνθρωποι όχι. Ετούτοι οι τελευταίοι, σε όποια τους πάντα ιδιότητα, σφαγείς και σφαγέντες, θριαμβευτές και ηττημένοι, πολιορκητές και αμυνόμενοι, δεν είναι παρά ενεργούμενα κι υποκινούμενα πιόνια. Την ευθύνη φέρουν οι Λέξεις, αυτές πρέπει να απομυθεθούν, να αποδομηθούν, να ελεγχθούν. Οι λέξεις έθνος, πατρίδα, ταυτότητα, λ.χ., γιατί εκτρέφουν μαζικά ξеноφοβίες, ξηλασίες και σωβινισμούς. Οι λέξεις θρησκεία, πίστη και Θεός, επειδή συνωνυμούν με την μισαλλοδοξία και την ανορθόλογη ροπή προς το Επέκεινα. Οι λέξεις πατέρες ή ανδρισμός, γιατί συνεπάγονται αυτοματικά τον υποβιβασμό της γυναίκας σε θέση καταστατικής ανισότητας ή και ανυπόφορης υποταγής. Ακόμη και η ατομική αριστεία, η φιλοπρωτία, η αυτοθυσία, ο ηρωισμός, πρέπει κι αυτές να αποσκορακιστούν, μιας και αντιστρατεύονται το ρυθμιστικό ιδεώδες του άκρου εξισωτισμού, κι επιπλέον μας καθηλώνουν σ' εποχές "βάρβαρων αξιών" και "περιφρόνησης της ζωής".

#

ΙΣΤΟΡΙΑ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ επιστήμες, λογοτεχνική κριτική. Για την σχηματική αυθεντία του πολιτικού καθωσπρεπισμού, έδαφος προσφορότερο από αυτό της άκρατης θεωριοκρατίας που ταλανίζει τις ανθρωπιστικές σπουδές τις τελευταίες δεκαετίες δεν θα μπορούσε ασφαλώς να βρεθεί. Πού αλλού παρά σε εδάφη ακραιφνώς θεωρητικά μπορεί να ευδοκιμήσει η σχηματικότητα; Πώς αλλιώς παρά ως θολή αυθεντία μπορούν να γίνουν δεκτές οι αφ' υψηλού γενικεύσεις; Από κοντά η εικόνα φαντάζει χαώδης, στρυφνή, ανυπότακτη· το βλέμμα συχνά παραλύει. Όσο πιο μεγάλη η κλίμακα, τόσο ελαφρύτερη η ανάγκη να εξηγεί κανείς τα καθέκαστα.

Τι γίνεται όμως με την λογοτεχνία την ίδια; Πόσο καθωσπρεπιστής μπορεί να γίνει τελικά ένας ποιητής, ένας δραματουργός, ένας μυθιστοριογράφος; Εκ πρώτης όψεως, η απάντηση μοιάζει ίσως απλή. Η σχέση της ποίησης με τα πράγματα –κι εδώ λογοτεχνία και ποίηση αποκαλώ, όπως το θέλει ο Ταρκόφσκι, όχι το είδος το γραμματολογικό, αλλά τον ξέχωρο εκείνο τρόπο να αντικρίζει κανείς τον ίδιο τον κόσμο– η σχέση λοιπόν της ποίησης με τα πράγματα υπήρξε πάντοτε σχέση δυσκαθόριστη. Θυμικός και στοχαστικός την ίδια στιγμή, υμνητής και αρνητής, εγγύτατος και όμως μακρινός, ο ποιητής πάντα παλινδρομεί, καμμία πραγματικότητα δεν είναι γι' αυτόν εξαντλημένη ή μονοσήμαντη, στα μάτια του κανένα ερώτημα δεν έχει βρει ποτέ απάντηση τελεσίδικη. Απέναντί του ο καθωσπρεπιστής είναι ο λάτρης της μονόδρομης

αιτιότητας, το άσπρο-μαύρο είναι ο τρόπος του να διαβάξει τον κόσμο, οι αγνές αφαιρέσεις το μόνο τοπίο όπου ο φακός του μπορεί να στραφεί. Ο ποιητής αντίθετα βλέπει, και βλέπει ολικά. Ακόμη κι όταν το πιστεύω ή οι κλίσεις του τον τραβούν προς την μία πλευρά, το ένστικτό του τον επαναφέρει γοργά προς την άλλη, ωστόσο κερδίζει εκείνο το νοητό σημείο της ισορροπίας που συνιστά την εσωτερική ελευθερία του. Με τούτη την έννοια, λογοτεχνία καθωσπρεπική θα σήμαινε λογοτεχνία άκυρη, λογοκριμένη, τυφλή. Πώς θα ήταν λοιπόν δυνατή;

Το εκ πρώτης όψεως αδύνατο γίνεται οφθαλμοφανέστατα δυνατό, μόλις αναλογιστούμε ποια είναι η πραγματική θέση του συγγραφέα στο τώρα. Ταλαντευόμενος ανάμεσα στις δυνάμεις της αγοράς που επιβάλλουν εκείνες σ' αυτόν τις ορέξεις τους, κι όχι αντίστροφα, και στα ποικίλα ιδεολογήματα του συρμού που αναβοσβήνουν με καταπληκτική ταχύτητα στις οθόνες της εργαλειακής σκέψης, ο συγγραφέας είναι πάντα τρωτός εις διπλούν. Αν παρασυρθεί προς την πρώτη κατεύθυνση, η πιθανότητα να μεταλλαχθεί σε απλό διασκεδαστή είναι μεγάλη· αν αφηθεί ν' ακολουθήσει τη δεύτερη, το ενδεχόμενο να μείνει ες αεί ένας λογοτεχνίζων ηθικολόγος, κάτι σαν κοσμικός ιεροκήρυκας του συρμού, είναι εξ ίσου ορατό. Χωρίς να έχουν διόλου κατά νουν το αρχαίο τέρπειν άμα και διδάσκειν, κάποιοι υποκύπτουν ανέμελα και στα δύο. Τίποτε το παράδοξο – οι καθωσπρέπει και οι ευπώλητοι θύουν ομοίως στον κομπορμισμό.

ΙΔΙΩΣ ΣΕ Ο,ΤΙ αφορά την τρέχουσα ελληνική πεζογραφία, φαίνεται ότι πολιτικός καθωσπρεπισμός και εμπορική απήχηση συμβαδίζουν περίπου αναγκαία. Αν μη τι άλλο, η υποδοχή που θα επιφυλάξει σ' ένα έργο η κριτική, μοιάζει να εξαρτάται από την ικανότητα του συγγραφέα του να πείσει ότι υιοθετεί αδίστακτα όλα τα κραταιά στερεότυπα. Το φαινόμενο έχει σατυρίσει περίφημα σ' ένα πρόσφατο διήγημά του ο Ρέννος Οιχαλιώτης (περ. ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ, τχ. 1773, Δεκέμβριος 2004). Ο ήρωας του διηγήματος, συγγραφέας ο ίδιος, αναλογίζεται την αποτυχία του να βρει εκδοτικό οίκο πρόθυμο να εκδώσει το μυθιστορήμα του. Στο τέλος, παρακινημένος και από έναν επαγγελματία του χώρου, πείθεται να προβεί σε μια σειρά "δραστικές παρεμβάσεις".

"Καταρχάς ο γεωγραφικός χώρος όπου διαδραματιζόταν η ιστορία του έπρεπε να αλλάξει... Διαβάξει ο άλλος, Καλύβια, Κουβαράς, Μαρκόπουλο, πιο κάτω, και βαριέται, τον στραγγαλίζει η πλήξη... Κατέληξε σε μια συνοικία της Θεσσαλονίκης. Η τετριμμένη επωδός της 'πανέμορφης Θεσσαλονίκης' τόσων Βορειοελλαδικών καλλιτεχνών του θεάματος –που κατά τα άλλα, με την πρώτη σοβαρή ευκαιρία, την εγκατέλειπαν και εγκαθίσταντο μόνιμα στην Αθήνα– θα λειτουργούσε υπέρ του: νάρκωνε το μυαλό του αναγνώστη σε μία αυταπάτη παρελθοντικής ομορφιάς που, χωρίς κανένα δικό του κόπο, έδινε βάθος στους χαρακτήρες του. Εξάλλου του έφερνε και πολυπολιτισμικότητα· με ένα σμπάρο, δυο τρυγόνια."

Στη συνέχεια, θα έρθει η σειρά των πρωταγωνιστών του βιβλίου να μεταδημοτεύσουν. Ο θεός του κύριου ήρωα, αντί της Αταλάντης Φθιώτιδος θα βρεθεί να έλκει την καταγωγή του από την Οδυσσό, συγκεντρώνοντας "στο πρόσωπό του την αίγλη του ακμάζοντος ελληνισμού της διασποράς". Ένα άλλο από τα πρόσωπα αποκτά εκ των υστέρων ρίζες στη Σμύρνη, στον "μύθο της ιστορίας και την τραγωδία της προσφυγιάς". Ένας ασήμαντος νεαρός θαμώνας της δημοτικής καφετέριας θα μετατραπεί σε

"ένα Αλβανόπουλο, δουλευτή, με απονήρευτο βλέμμα στο πρόωρα γερασμένο από τις δοκιμασίες πρόσωπο. Μάτωναν, τώρα, τα χέρια του μετανάστη από τη Σκόδρα στις βαριές

αγροτικές εργασίες... και εισέπραττε επιπλέον την υποτίμηση μιας ελληνικής οικογένειας μικρομεσαίων αυθαίρετων οικιστών με σωβινιστικές προκαταλήψεις. Όταν ολοκλήρωσε τη σχετική ενότητα, ο συγγραφέας έβαλε ικανοποιημένος ένα 'νι' δίπλα στην ένδειξη 'ξеноφοβία-ρατσισμός' στον κατάλογο των προσαρμογών που είχε σκεφτεί να επιφέρει στο μυθιστόρημα."

Κ.ο.κ., κ.ο.κ., στο ίδιο πάντα πνεύμα. Όπως εύκολα μπορεί να εικάσει κανείς, μετά από τόσες καίριες αλλαγές το μυθιστόρημα του ήρωα μας θα γίνει επιτέλους δεκτό. Τη δημοσίευσή του μάλιστα θα συνοδεύσουν οι καλύτεροι οιωνοί:

"οι πωλήσεις το επιβεβαίωσαν· διότι, όπως παρατηρούσε μια κριτική στήλη, 'μέσα από τη φωτεινή δέσμη της περιπέτειας του Κλεάνθη που τον οδηγεί στην αυτογνωσία, περνούν αθόρυβα και δεξιοτεχνικά –δοσμένες με μια τραγανή και πάλλουσα γλώσσα–, τόσο οι μνήμες του μείζονος ελληνισμού, όσο και οι κοινωνικοπολιτισμικές αρρυθμίες της σύγχρονης Ελλάδας, της προσαρμογής των ξένων μεταναστών και της σφυρηλάτησης μιας νέας ταυτότητας".

Με τη σειρά της η παρωδία του Οιχαλιώτη θα πρέπει ασφαλώς να διαβαστεί ως διεισδυτική διάγνωση των καθωσπρεπικών αγκυλώσεων και αρρυθμιών που ταλαιπωρούν μεγάλο τμήμα της ελληνικής λογοτεχνίας. Αλλά και ως πειστική απαρίθμηση των λόγων που εξηγούν γιατί αυτή η τελευταία, αν δεν ανακτήσει γρήγορα τη χαμένη αυτογνωσία της, είναι καταδικασμένη να μείνει και μελλοντικά ό,τι είναι ήδη τώρα. Πάει να πει: αμελητέα ποσότης.

Πρώτη δημοσίευση: περ. ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ, τχ. 65, Ιούνιος 2007

http://www.koutsourelis.gr/index1.php?subaction=showfull&id=1199700978&archive=&start_from=&ucat=6&

Copyright©Κώστας Κουτσορέλης / Δικτυακός Τόπος: www.koutsourelis.gr

[αρχή σελίδας](#)

Κριτική Βιβλίου από την **Μαρία Πετρίτση**, Αντώνης Σουρούνης: "Το Μπαστούνι" (εκδόσεις Καστανιώτη)

Ο Αντώνης Σουρούνης γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1942. Μετά το γυμνάσιο μεταναστεύει στη Γερμανία, όπου ζει και εργάζεται η υπόλοιπη οικογένειά του. Μετά από μερικά εξάμηνα σε αυστριακά και γερμανικά πανεπιστήμια, ο συγγραφέας εγκαταλείπει τις σπουδές και αρχίζει να ταξιδεύει σε ολόκληρο τον κόσμο κάνοντας διάφορες δουλειές, όπως τραπεζικός υπάλληλος, επαγγελματίας παίκτης ρουλέτας, ναυτικός.

Πάνω σε μια κρίσιμη καμπή της ζωής του, και αντιμετωπίζοντας σοβαρά προβλήματα υγείας, ο Σουρούνης αποφάσισε να γράψει ένα παραμύθι για μικρούς και μεγάλους, το οποίο αφιέρωσε στον ανιψιό του ως κληρονομιά και ίσως ως έσχατο δώρο. Έτσι γεννήθηκε **Το Μπαστούνι**. Πρόκειται για ένα βιβλίο μόλις 84 σελίδων, όπου περιγράφεται η ιστορία ενός δέντρου που το κόβουν, το κάνουν τραπέζι και μέσα στο εργαστήρι του μαραγκού μαθαίνει πως από εδώ και στο εξής δεν θα είναι πια δέντρο με ρίζες, αλλά χρηστικό αντικείμενο με τέσσερα ξύλινα πόδια.

Το γεγονός πως δεν θα μπορεί να χρησιμοποιήσει τα πόδια του για να περπατάει παρά μόνο για να στηρίζει κάποια ανθρώπινα αντικείμενα προκαλεί τεράστια έκπληξη στο δέντρο, το οποίο αρχίζει να μαθαίνει τη ζωή εκτός δάσους, τις συνήθειες των ανθρώπων καθώς και να γνωρίζεται με διάφορα άλλα ξύλινα αντικείμενα που ζουν στο ίδιο σπίτι με αυτό. Κάποια μέρα, μια τρομακτική εικόνα έρχεται να ταράξει την εξερεύνηση του κόσμου του, εφόσον το δέντρο μαθαίνει πως όσα αντικείμενα θέλει να έχει κοντά του ο άνθρωπος, πρέπει απαραίτητως να τα καρφώσει. Αποφασίζει λοιπόν πως η μεγαλύτερη επιθυμία του είναι να μετατραπεί σε ένα αντικείμενο που να το αγαπά ο άνθρωπος και παρόλα αυτά να μην χρειάζεται κάρφωμα: ένα μπαστούνι.

Ξεπερνώντας το φόβο του για τα φίδια, τα οποία μαθαίνει πως μοιάζουν πολύ με τα μπαστούνια, βάζει σκοπό της ζωής του να γίνει μπαστούνι. Συζητώντας με την πόρτα, μαθαίνει τα χαρακτηριστικά του ανθρώπινου χώρου, ενώ το μικρό τραπεζάκι με τις ρόδες που πηγαиноέρχεται συχνά μεταφέροντας ποτά ή φαγητά λειτουργεί ως πληροφοριοδότης για τα τεκταινόμενα στα υπόλοιπα δωμάτια του σπιτιού. Η μεγάλη ξύλινη βιβλιοθήκη μιλά στα έπιπλα για την έννοια της γνώσης και για την ανθρώπινη συνήθεια της ανάγνωσης, ενώ το καινούριο ξύλινο ρολόι προτίθεται να λειτουργήσει ως θεός ο οποίος θα πραγματοποιεί τις επιθυμίες των υπόλοιπων ξύλινων αντικειμένων του δωματίου. Κάθε έπιπλο έχει το δικαίωμα να κάνει μια ευχή, η οποία θα πρέπει να περιμένει τη σειρά της για να πραγματοποιηθεί από το παντοδύναμο ρολόι που μετρά επ' ακριβώς το χρόνο και καθορίζει το μέλλον.

Το Μπαστούνι είναι ένα σύντομο και πολύ αισιόδοξο παραμύθι. Μέσα από τις σουρεαλιστικές περιγραφές της κοινωνίας των επίπλων και των διάφορων στιγμιότυπων της καθημερινότητάς τους, ο συγγραφέας αποδεικνύει πως με πείσμα και ελπίδα ακόμα και οι πιο τρελές επιθυμίες δύνανται να γίνουν πραγματικότητα. Η πίστη σε μια ανώτερη δύναμη η οποία ταξινομεί και ρυθμίζει τις ανάγκες και τη σημασία τους μπορεί να δράσει ως καταλύτης και να μας ωθήσει να επιδιώξουμε το αδύνατο. Με λίγη τύχη, το αδύνατο καθίσταται δυνατό και αρκετά συχνά οι επιθυμίες μας εκπληρώνονται, όσο παράλογες κι αν είναι.

Η υπόθεση του βιβλίου είναι διασκεδαστική και περνάει με ευέλικτο τρόπο τα φιλοσοφικά του μηνύματα στους μικρούς αναγνώστες. Το δέντρο που άλλοτε φιλοξενούσε ανθρώπους κάτω από το πλούσιο φύλλωμά του τώρα φιλοξενεί ένα κομμάτι της ζωής τους -που αφορά το καθημερινό φαγητό τους- ζώντας μέσα στο σπίτι τους και όχι πια στο δικό του. Το δάσος γίνεται σπίτι και το

φύλλωμα μετατρέπεται σε λεία επιφάνεια. Και με τους δύο τρόπους το δέντρο κατορθώνει τελικά να εξυπηρετήσει πρόθυμα τον άνθρωπο, ο οποίος, παρόλα αυτά, μόνο κακό του έχει κάνει επεμβαίνοντας στη ζωή του. Η δίψα του δέντρου για ζωή τού γεννά το τρελό όνειρο να πάψει να είναι τραπέζι και γίνει μπαστούνι, μιας και αυτός θα ήταν ο μόνος τρόπος για να γνωρίσει τον κόσμο και ταυτόχρονα να βρίσκεται κοντά σε έναν άνθρωπο που θα το χρειάζεται και δεν θα το αποχωρίζεται ποτέ.

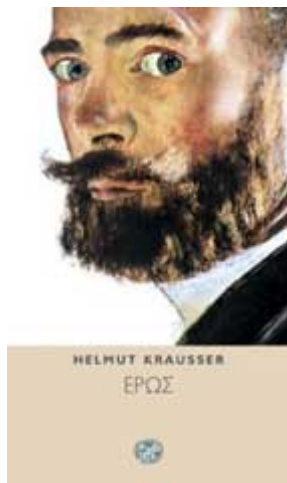
Η ανάγνωση του βιβλίου είναι απολαυστική όχι μόνο για τα παιδιά αλλά και για τους μεγάλους. Ο Σουρούνης έχει την ικανότητα να συγκινεί ιδιαίτερα τον αναγνώστη με τη βιοματική πεζογραφική του συνείδηση. Όσα περιγράφει αποτελούν πραγματικά κομμάτια της ζωής του, τα οποία μετατρέπει σε λογοτεχνία δουλεύοντάς τα με ικανό και επαρκή τρόπο. Κατ' αυτό τον τρόπο, οι πλούσιες εμπειρίες του από τα ταξίδια και τις περιπέτειες της ζωής του καθίστανται το πρωταρχικό υλικό της τέχνης του.

Η γλώσσα του βιβλίου είναι ρεαλιστική και χυμώδης. Η παρουσία διαλόγων στο κείμενο προσδίδει ένα είδος εγρήγορσης στην ανάγνωση και φέρνει τον αναγνώστη ακόμα πιο κοντά στους χαρακτήρες του βιβλίου: τα ξύλινα αντικείμενα που αισθάνονται, σκέφτονται και δημιουργούν ευχές, οι οποίες μάλιστα καταλήγουν να πραγματοποιούνται. Η αρκετά συναισθηματική ατμόσφαιρα του βιβλίου αποτελεί τη λογοτεχνική σφραγίδα του συγγραφέα, ο οποίος με απλό και αυθόρμητο τρόπο ξέρει να περιγράφει ανάγκες και επιθυμίες που δίνουν νόημα σε μια ζωή εξ ορισμού καταδικασμένη. Με αυτή την τελική ευχάριστη ανατροπή και με τη μαγική εκπλήρωση της επιθυμίας του δέντρου, ο Αντώνης Σουρούνης ρίχνει την αυλαία του παραμυθιού κλείνοντας το μάτι στους αναγνώστες του και υπενθυμίζοντάς τους πως οι ψευδαισθήσεις και το χιούμορ μερικές φορές γίνεται να δημιουργήσουν απολύτως ταιριαστά ζευγάρια.

Copyright©Μαρία Πετρίτση, Βρυξέλλες / maria_petritsi@yahoo.com

[αρχή σελίδας](#)

Κριτική από τον Δημήτρη Αθηνάκη : Helmut Krausser, *Έρωτας*, «Ινδικτος», 2008, μτφ. Ευαγγελία Τόμπορη

Όταν οι βομβαρδισμοί αποτελούν λόγο να γνωρίσεις μια κοπέλα και να την ερωτευτείς· όταν σ' αυτό τον έρωτα πρέπει να πληρώσεις το πρώτο φιλί· όταν το πρώτο φιλί

έρχεται και μετά δηλητηριάζεται στην κυριολεξία μια ολόκληρη οικογένεια από τον ίδιο το φιλοναζιστή πατέρα επειδή πλησιάζει το τέλος του ναζισμού· όταν, τέλος, ένας στρατός από ακολούθους, υπαλλήλους και φίλους ξεχύνεται στη μεταπολεμική Γερμανία για να φέρει πίσω αυτό το πρώτο φιλί, τότε δύο πράγματα μπορεί να συμβαίνουν: ή η παράνοια αποτελεί το πεδίο δράσης ενός καθαρού μυαλού που έχει απολέσει την αιώνια λιακάδα του ή έχει κανείς στα χέρια του το "Έρωσ" του Χέλμουτ Κράουσερ.

Όταν ο Αλεξάντερ Φον Μπρύνκεν ερωτεύεται τη Σόφι, αυτός είναι γόνος μιας πλούσιας φιλοναζιστικής οικογένειας κι εκείνη γόνος κάποιων εργατών της. Όταν ο Αλεξάντερ ψάχνει τη Σόφι στα χαλάσματα και στ' απομεινάρια του ναζισμού στη Γερμανία, αυτός παραμένει γόνος της ίδιας οικογένειας, όμως εκείνη μετατρέπεται σε γόνο ενός τμήματος όλου του γερμανικού - μεταπολεμικού πάντα- έθνους· του σχιζοφρενούς του κομματιού.

Πολλά "όταν" θα πει κανείς γι' αρχή. Το "Έρωσ" είναι το βιβλίο του χρόνου. Όπως και ο ίδιος ο Έρωτας, που δεν είναι τίποτε άλλο από τον ίδιο το χρόνο. Ο Χέλμουτ Κράουσερ όχι μόνο σκιαγραφεί έναν παρανοϊκό έρωτα κι ένα δόσιμο αλλιώτικο απ' τ' άλλα, μα παράλληλα χαρίζει στον αναγνώστη ένα ιστορικό μυθιστόρημα που ξεπερνά τα κροκοδείλια δάκρυα για όλα όσα άσχημα συνέβησαν και προχωρά στα σχιζοφρενή χαμόγελα για όλα όσα άσχημα έρχονται· με μια μικρούλα λεπτομέρεια: είναι ένα παιχνίδι που ακροβατεί -ή μάλλον καρκινοβατεί- στην ψευδή αληθοφάνεια και στο αληθοφανές ψεύδος.

Χαρακτηριστικό είναι ότι στο μυθιστόρημα ο βαθύπλουτος και βαθιά απελπισμένος Αλεξάντερ Φον Μπρύνκεν προσλαμβάνει ένα σημαντικό αλλά πάμφτωχο συγγραφέα του καιρού του (ωραίο σχόλιο αυτό) αναθέτοντάς του να καταγράψει όλη αυτή την παράνοια. Του παραδίδει μαγνητοταινίες, ημερολόγια, γράμματα, καταγραφές, φωτογραφίες, βήμα-βήμα, λεπτό το λεπτό, απ' τη ζωή της Σόφι, ζητώντας του ένα και μόνο πράγμα: να σεβαστεί τη μνήμη της και τον έρωτά του και να παραλλάξει τα ονόματα. Δεν τον νοιάζει καμιά υστεροφημία δική του· δεκάρα δε δίνει για το τι μπορεί ο κόσμος να σκεφτεί· δεν του καίγεται καρφόκι για το πώς θα φανεί μια ολόκληρη εποχή κι ένα ολόκληρο σύστημα - αυτό της δυτικής κι αυτό της ανατολικής Γερμανίας· αρκεί μόνο να σωθεί, καταπώς πιστεύει, η κακομοίρα η ψυχούλα του που έκανε τα πάντα, πραγματικά τα πάντα, προκειμένου να φτάσει στην απόλυτη τρέλα για ένα και μόνο λόγο, για ένα και μόνον αποτέλεσμα τελικά: να δει, έστω για μια στιγμή, τη Σόφι μετά απ' το πρώτο πληρωμένο φιλί τής πρώτης ανεκπλήρωτης νιότης.

Εν τω μεταξύ, παρελαύνουν οι Μπητλς, οι Μπάαντερ-Μάινχοφ και ολόκληρη η εποχή τους με τις ζυμώσεις της, η αποσαθρωτική και αποσαθρωμένη ανατολική και η φοβισμένη δυτική Γερμανία. Αυτό που κυριαρχεί όμως είναι ο διπολισμός: αλήθεια-ψέμα, λογοτεχνία-ζωή, πολιτική-χρήμα, ιστορία-φантаσία. Ο Χέλμουτ Κράουσερ ξέρει να παίζει το παιχνίδι καλά. Ως το φωτεινό παρόν και μέλλον της γερμανικής λογοτεχνίας, έχει φιλτράρει τόσο καλά την ιστορία του λαού του, έχει αποδεχτεί τόσο σταθερά τη σημερινή πορεία της χώρας του, αλλά και όλου του κόσμου, που τελικά αυτό που βλέπει, αυτό που νιώθει, αυτό που καταθέτει, είναι, κοντολογίς, μια μυθιστορηματική πραγματεία που αφορά είτε αυτούς που ασχολούνται με τη νεότερη και σύγχρονη ιστορία, που χαρακτηρίζεται από τρέλα και παράνοια, είτε αυτούς που βλέπουν μπροστά τους τον έρωτα σε όλο του το μεγαλείο. Άρα, πάλι, την τρέλα και την παράνοια.

Το χρήμα, σε καιρούς απόλυτης καταστροφής, μπορεί να καταφέρει σχεδόν τα πάντα· ας μην κρυβόμαστε πίσω απ' το δάχτυλό μας· δε συζητάμε για ελευθερία, μιλάμε για το χρήμα αυτό καθαυτόν. Εκτός ίσως από ένα πράγμα - που δεν έχει να κάνει με ρομαντσάδες και ποιητικές πρεμούρες του τύπου "όχι, τα λεφτά δεν είναι το παν"· στο ιστορικό πλαίσιο και στην ιστορική συγκυρία του βιβλίου του Χέλμουτ Κράουσσερ, το χρήμα μπορεί να κάνει τα πάντα, να φέρει πίσω το υψηλό αντικείμενο του πόθου, να δείξει ότι μπορεί ευκολότερα να κάνει τα πάντα γι' αυτό, ωστόσο αυτό θα φύγει και θα πετάξει προς τα κει που υπάρχει αυτή η πολυπόθητη ελευθερία· ή -ψευδεπίγραφα και ζοφερά- θα μείνει να βουτά, σαν άλλος Σκρουτζ ΜακΝτακ, στο σωρό με τις λίρες του θησαυροφυλακίου.

Η Σόφι επιλέγει την αλήθεια της εφαρμόζοντάς την ως ελευθερία· ο Αλεξάντερ τελικά πεθαίνει.

Διαλέξτε και διαβάστε το βιβλίο όπως νομίζετε.

Δημήτρης Αθηνάκης

[Το κείμενο διαβάστηκε στον «Ιανό» στις 4/11/2008, στην εκδήλωση που διοργάνωσαν οι εκδόσεις «Ινδικτος» για την παρουσίαση της ξένης λογοτεχνικής τους σειράς.]

Copyright©Δημήτρης Αθηνάκης / athinakisdimitris.wordpress.com

[αρχή σελίδας](#)

Αντρέας Γιολάσης

ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑ

Δεν είσαι πλάσμα της φθοράς
με σάρκα,
δεν υπάρχουν.
Είσ' ένα κατασκευάσμα
της βούλησης,
του νου.
Επιθυμία ερωτική,
άθυρμα για μεγάλους,
φλουταρισμένο όραμα
μ' ανταύγειες-σαϊτιές.

Κι όμως, σε νιώθω πλάι μου,
σε έχω συντροφιά μου,
σε ντύνω με επίθετα
της λήθης, τρυφερά.
Τότε και συ, απρόσμενα,
συστρέφεις τον αέρα
και μετασχηματίζεσαι
αλλάζοντας μορφές.
Ζεσταίνεις το δωμάτιο,

απλώνεσαι σα στάχτη,
και γίνεται ο κόσμος μου
ποτάμι αναλαμπές.

ΠΛΟΗΓΗΣΗ ΣΤ' ΑΝΕΦΙΚΤΟ

Κρατάς με χέρι τρυφερό
της πλάσης το τιμόνι,
το κατευθύνεις απαλά
στις θάλασσες του νου.
Ξανοίγεσαι στοχαστικά
χωρίς πυξίδα, μόνη
παράφορα γυρεύοντας
ουράνιες μουσικές.

Φτωχή καρδιά!
Αυτά που νόμιζες σκιές,
του νου πικρές ανταύγειες,
φαντάσματα του ζύπνιου σου,
νεραΐδοξωτικά,
αποδεικνύονται θεριά
και πλάσματα του πόνου,
που γδέρνουνε το δέρμα σου
κι αφήνουν χαρακιές.

ΠΕΡΙ ΛΥΧΝΩΝ ΑΦΑΣ

Την ώρα που ανάλαφρους
να φτερουγούν
αφήνεις τους κρυφούς σου φόβους,
με σκοτεινό περίγραμμα
πριν τους βαρύνει η νύχτα,
τότε είναι που το δρόμο παίρνοντας
το φως
για τη σπηλιά των παιδικών διαλογισμών την παγωμένη,
το τελευταίο του τραγούδι
σου χαρίζει.

ΠΑΡΕΞΗΓΗΣΗ;!

Γρίφος ανεξιχνίαστος
η γεύση των χειλιών σου,
στο άγγιγμα της σάρκας σου
το αίμα σταματά.
Θολώνει το φτωχό μυαλό,
μουδιάζουνε τα μέλη
το βλέμμα αποσυντίθεται
σε pixels βουερά.

- Ανόητε!

Δεν είν' έρωτας
αυτό που νιώθεις τώρα!
Είναι πικρή παραίσθηση,
μια φουσκοθαλασσιά.
Χρειάζονται τα τζάμια σου
υαλοκαθαριστήρες
να βλέπεις γύρω καθαρά
κι όχι ποιητικά!

Η ΣΚΥΤΑΛΟΔΡΟΜΙΑ

Σε στάδια που χάνονται
στην απεραντοσύνη,
απρόβλεπτοι, μακάβριοι,
μοναχικοί δρομείς
τον χρόνο αναπλάθουμε
αλλάζοντας σκυτάλη.
Εμείς,
κι άπειροι άλλοι.

Ακροβατούμε στο κενό
πάνω σε τρύπιο δίχτυ,
υπέροχα παράτολμοι
της φρίκης αθλητές,
το νόημα να μάθουμε
ενώ το χάος θάλλει.
Εμείς,
και όλοι οι άλλοι.

Κρατιόμαστε απ' το τίποτα,
ιχνηλατούμε πλάνες,
προσβλέπουμε στον έρωτα
για κόκκους ηδονής.
Το άγχος μεταπλάθουμε

σε οίστρου παραζάλη.
Εμείς,
και τόσοι άλλοι.

Αφουγκραζόμαστε θεούς
στο αχανές της πλάσης,
ν' αντέξουμε της ύπαρξης
το δέος το ιερό.
Τον κόσμο ξαναπλάθουμε
και τον χαλάμε πάλι.
Εμείς,
Μυριάδες άλλοι...

Copyright©Αντρέας Γιολλάσης

[αρχή σελίδας](#)

Σπύρος Παπαδόπουλος: *μικρό σχόλιο για την απαισιοδοξία*

Είδε τα παιδιά με τις σάκες στον ώμο να στέκονται με τα στόματα ανοιχτά, στο πλάι του περίπτερου. Κοιτούσαν με λαχτάρα την ημίγυμνη γκομενίτσα που πόζαρε, με ύφος προκλητικό και βλέμμα που κατάπινε το φακό και τον πελάτη. Ξεφύλλιζαν αργά, διψούσαν και σχολίαζαν, ανυπομονώντας να μεγαλώσουν και να εξαργυρώσουν το δικό τους μερίδιο σε κορμί και ιδρώτα.

Τα προσπέρασε και μπήκε στο κτίριο. Φόρεσε την ποδιά και κάθισε στη θέση της. Η Γ. ταμίας στο super market της γειτονιάς. Η Γ. πίσω από τα γελοία, ανέραστα χρώματα της υπαλληλικής στολής, άρχιζε ξανά τα αθροίσματα, τα παρακαλώ και τα ορίστε.

Κανείς δεν καθυστερούσε τα βήματά του για να την προσέξει. Σκυμμένοι πελάτες πάνω από πορτοφόλια και κατεψυγμένα κρέατα, βιάζονταν να τακτοποιήσουν τις σακούλες τους και να αφήσουν πίσω τους, τους χαώδεις διαδρόμους και τα ξέχειλα ράφια. Ο δημοτικός υπάλληλος που ψώνιζε τρεις φορές την εβδομάδα, αν και ήταν πολύ ευγενικός, δεν είχε σηκώσει ποτέ τα μάτια να την κοιτάξει. Ο νεαρός φοιτητής, δευτεροετής στο φυσικό, συνήθιζε να χαμογελάει συγκαταβατικά, ενώ μερικοί τακτικοί πελάτες απόμαχοι της δουλειάς και του έρωτα ήταν μάλλον απότομοι, αν όχι αγενείς. Κι όμως, μόνο άσχημη δεν ήταν.

Πίσω από τις μικρές ρωγμές που σχηματίζονταν γύρω στο λαιμό της, πίσω απ' τις μαύρες τρύπες που εδώ και λίγο καιρό παρίσταναν τα μάτια, πίσω από το ξεραμένο, αφυδατωμένο στόμα της, ταλαντεύονταν χωρίς αμφιβολία μια ολόκληρη σειρά από χαμένες ευκαιρίες.

Τα μαλλιά και τα χέρια, από χρόνια χωρίς χάδι ή φιλή, πάλευαν, ανεπιτυχώς είναι η αλήθεια, να αντισταθούν στα εκατοντάδες απορρυπαντικά, λευκαντικά και παστεριωμένα γάλατα που το απέναντι ράφι εκτόξευε κατά ρυπάς εναντίον της. Χιλιάδες διαφημίσεις, επαναστατικές λοσιόν και ολοκαίνουριες λακ την παρακολουθούσαν καθημερινά και ειρωνεύονταν το αντικείμενο της παρατήρησης. Ειρωνικό ύφος έπαιρναν συνήθως και οι απειράριθμες μοντέλες, τραγουδίστριες

και εν γένει celebrities που στόλιζαν τα εξώφυλλα των μηνιαίων περιοδικών, που το τελευταίο εξάμηνο άλλαξαν θέση και ήρθαν και θρονιάστηκαν ακριβώς δίπλα της.

Ακριβώς το ίδιο έργο, της παρακολούθησης εννοώ, επιτελούσαν ήσυχα και συστηματικά και οι τρεις πλησιέστερες κάμερες του καταστήματος, οι οποίες μπορούσε εύκολα να καταλάβει ότι ζούμαραν συνεχώς στο δεξί της χέρι και συγκεκριμένα μεταξύ δείκτη και μεγάλου δάχτυλου, στο σημείο δηλαδή ακριβώς που τοποθετούνταν τα ρέστα μέχρι να φτάσουν στο χέρι του βιαστικού καταναλωτή. Αναρωτιόταν αν ο χοντρούλης που καθόταν στο δωμάτιο με τις γεμάτες άπειρα θραύσματα αλήθειας οθόνες και την παντελή άγνοια του πραγματικού κόσμου, είχε προσπαθήσει να στρέψει την κάμερα προς το πρόσωπο ή το υπόλοιπο σώμα της. Θα ήθελε να πιστεύει ότι του τράβηξε την προσοχή, αλλά 6 μέρες την εβδομάδα τους τελευταίους 18 μήνες στην ίδια άβολη καρέκλα έλεγαν ότι η κάμερα, όπως και κάθε κάμερα κλειστού κυκλώματος, αδυνατεί να αποτυπώσει οποιοδήποτε πρόσωπο.

Εκείνη, παρά τις τακτικές επιθέσεις ενός κόσμου που αιμορραγεί αντιγυραντικές κρέμες και πικάντικες μουστάρδες, θαύμαζε ακόμη τις ξανθές με τα γυμνασμένα σώματα και τις αινιγματικές δηλώσεις, όπως θαύμαζε και ορισμένες κοπελίτσες που έρχονταν στο super market για να ψωνίσουν ένα βιολογικό μαρούλι ή δύο γιαούρτια με φρούτα και φορούσαν ακριβές φόρμες, μοδάτα κασκόλ και δεκάδες αξεσουάρ. Τις θαύμαζε γιατί έδειχναν απεγάδιαστες, κομπές και έτοιμες για όλα. Τις θαύμαζε γιατί είχαν σφιχτούς κώλους, στενά τζιν και ένα στρατό ανδρών να τις λαχταράνε από το απέναντι πεζοδρόμιο. Τις θαύμαζε γιατί έβλεπε με τα μάτια κλειστά και με μοναδικό φως την αντανάκλαση της τηλεόρασης.

Στην πραγματικότητα οι άνδρες λαχταρούσαν την ψευδαίσθηση του συνδυασμού σκληρής τσόντας και προκομμένης νοικοκυράς που δημιουργούσαν οι επώνυμες κιλότες και το κρεμασμένο στα περίπτερα συλλογικό φαντασιακό κι όχι τις ίδιες.

Αν πρόσεχε λίγο καλύτερα, θα καταλάβαινε ότι ο δημοτικός σύμβουλος δεν σήκωνε τα μάτια του εξαιτίας της ντροπής και της υπερβολικής προσπάθειας να καμουφλάρει τον κόμπο στο στομάχι και στα λόγια του. Αν ήξερε καλύτερα, μπορεί να υποπτευόταν ότι ο φοιτητής πολλές φορές πήγαινε στο μπάνιο παρέα με το πρόσωπο, τη φωνή και τα πόδια της. Αν είχε τα αυτιά της ανοιχτά στους ήχους του δρόμου και κλειστά στις μεσημεριανές τηλεοπτικές υστερίες μπορεί και να άκουγε τον ψίθυρο όταν περνούσε μπροστά από το καφενείο. Εκεί ο Κώστας, ο Πέτρος κι ο Ευθύμης, που ήταν γνωστό ότι έπαιρναν τον καφέ τους σκέτο, γεύονταν κάθε απόγευμα, την ώρα που εκείνη σχόλαγε, τα πιο γλυκά ροφήματα. Κάθε βήμα της ήταν ζάχαρη, μέλι ή έμοιαζε ακόμη με το απογευματινό ούζο που χαίρονται οι τελευταίοι ζωντανοί στα νησιά του Ιούλη. Όλα αυτά, εμφανέστατα για όποιον δεν περιμένει να μάθει τα νέα από τις ειδήσεις, εκείνη αδυνατούσε να τα υποψιαστεί.

Αδυνατούσε να υποψιαστεί ότι ο κόσμος αποτελείται κυρίως από πόνο, ταλαιπωρημένα χαμόγελα, διψασμένα κορμιά και στιγμές που αδημονούν να ξετινάξουν τα κάθε λογής φτιασίδια. Αδυνατούσε να πιστέψει ότι οποιαδήποτε πραγματική γυναίκα κουρασμένη, γεμάτη ζέστη, τρυφεράδα και βάσανο, είναι απείρως προτιμότερη από κάθε μια πλαστική κουκλάρα που περιφέρει τα φτηνά γοφιά της από εκπομπή σε εκπομπή.

Εκείνο ακριβώς το βράδυ την ώρα που έσβηνε το πορτατίφ πλάι στο κρεβάτι, σκεφτόταν ότι η μοναξιά ώρες ώρες μοιάζει με θηλιά, με σφιχτό σκοινί γύρω απ' το λαιμό. Δεν μπορούσε να

καταλάβει ότι κάθε βράδυ, πολλοί άνδρες στη γειτονιά την καληνύχτιζαν ψιθυριστά και ονειρεύονταν το ίδιο εκείνο πορτατίφ που τώρα την καταδίκασε για άλλη μια νύχτα στο σκοτάδι.

copyright©Σπύρος Παπαδόπουλος (tovytio.wordpress.com)

[αρχή σελίδας](#)

Δώρα Δασκαλάκη: Παντελής έλλειψη

Ο Παντελής ήταν ένας άντρας που θα χαρακτήριζε κανείς πετυχημένο με όλη τη σημασία της λέξεως και πριν καν κλείσει τα σαράντα του χρόνια. Λένε πως οι σαραντάρηδες, με τη συμπλήρωση του πρώτου μισού της ζωής τους, συνηθίζουν να κάνουν αποτιμήσεις και να συντάσσουν ισολογισμούς για να δουν πού βρίσκονται από ζημίες και κέρδη· φυσικά, αν το αποτέλεσμα έχει θετικό πρόσημο, ανεβαίνουν τόσο οι μετοχές της αυτοεκτίμησης του ενδιαφερομένου όσο κι εκείνες της θέσης του στην κοινωνία. Πάντως η κερδοφορία των επιλογών του Παντελή ήταν αναμφισβήτητη και η κοινωνική του επιρροή ανάλογη. Για κάποιο λόγο, οι άνθρωποι μετά τα τριάντα, ενώ γίνονται ολοένα και πιο ατομιστές, παρτάκηδες και αρπακτικά όχι μόνο για την επιβίωση αλλά και την υπερίσχυση εις βάρος του αντιπάλου, δείχνουν εξαιρετικό ενδιαφέρον για το πώς τους βλέπουν οι άλλοι και πού τους κατατάσσουν. Και δεν μιλώ μόνο για τις εφημερίδες και τα life style περιοδικά, που αν ευτυχήσεις να σε συμπεριλάβουν στις ατελείωτες φωτογραφίες από δεξιώσεις και γκαλά, αποτελούν το πιο ασφαλές κριτήριο ότι έχεις πια φτάσει στον κολοφώνα της αναγνωρισιμότητας· έχω δει, μάλιστα, σε γραφεία επιχειρηματιών τέτοια κακοτραβηγμένα ενσταντανέ, πλαισιωμένα από ακριβές κορνίζες δίπλα σε πτυχία ιδιωτικών κολεγίων κι έχω γελάσει με την καρδιά μου. Αναφέρομαι και στο μικρόκοσμο των συγγενών, των φίλων και της ψυχορραγούσας πλέον γειτονιάς που έχει σε μεγάλη υπόληψη οποιονδήποτε αγοράσει σπίτι σε ακριβό προάστιο, πάρει ένα πολυτελές τζιπ ή περνάει τις διακοπές του σε νεόδμητη μεζονέτα με κήπο και πισίνα. Τα στάνταρ κατεβαίνουν όσο κατεβαίνει και το ετήσιο εισόδημα, με αποτέλεσμα κάποτε να φτάνει να θεωρείται επιτυχία μια ασφαλής και μόνιμη θέση στο Δημόσιο, ο γάμος μ' ένα καλό παιδί κι ένα δικό σου σπίτι, έστω και στα δυτικά προάστια. Ελαστική η έννοια της επιτυχίας, ανάλογα με την καταγωγή και τις καταθέσεις του καθενός. Ο Παντελής ξεκίνησε με έλλειμμα ως προς την καταγωγή, αλλά κατάφερε να κλείσει με πλεόνασμα σε κινητή και ακίνητη περιουσία, τη μέρα που έκλεινε τα τριάντα εννέα του χρόνια. Τίποτε δεν προμήνυε την μεγαλειώδη πορεία του. Κοινή η εκκίνηση για πολλούς από μας που βρεθήκαμε στο 24ο Δημοτικό Σχολείο Θεσσαλονίκης. Παιδί εργατών ο Παντελής, όπως και πολλοί από τους συμμαθητές, παιδί δημοσίων υπαλλήλων εγώ. Όλοι φορούσαμε τις ίδιες άβολες, συνθετικές ποδιές και κρατούσαμε σφιχτά στη χούφτα τη δραχμή για να πάρουμε κουλούρι από το κυλικείο. Έριδες και διαφορές δεν είχαμε στην τάξη, καμιά φορά μόνο τσακωνόμασταν τα κορίτσια στα καλλιστεία που γίνονταν στη σκάλα του πίσω μέρους του σχολείου, χρόνια πριν γίνουν διάσημα από τα ιδιωτικά κανάλια. Ο Παντελής ήταν πάντα στην κριτική επιτροπή και πάντα ψήφιζε εμένα, μολονότι δεν είχα φήμη ωραίας και μοιραίας, φέρνοντας περισσότερο σε αγρίμι που δεν ήξερε να συμμαζέψει μήτε τα μαλλιά μήτε τα κορδόνια των παπουτσιών του. Ναι, τότε ο Παντελής ήταν ερωτευμένος μαζί μου, με το θολό ακόμη νόημα που είχε το σ' αγαπώ, έτσι γραμμένο πάνω από το άτεχνο στιχάκι του ημερολογίου της Ημέρας Πέμπτης, του Μήνα Απριλίου, του Σωτήριου έτους 1979. Τότε ακόμη βρισκόμουν στην περιορισμένη μήτρα μιας συντηρητικής οικογένειας, όπου παρόμοιες λέξεις ήταν ανεπίτρεπτες για πολλά χρόνια ακόμη. Μέχρι να τελειώσουμε το Δημοτικό, -είχαν μείνει πια

ελάχιστοι μήνες-, τον απέφευγα ευγενικά, φροντίζοντας να έχω παραμάσχαλα μια φίλη ή μια εύκολη δικαιολογία στο στόμα που απαιτούσε πάντα την εσπευσμένη αποχώρησή μου από την άβολη συνάντηση μαζί του.

Στο Γυμνάσιο χαθήκαμε εντελώς, γιατί μοιραστήκαμε σε δύο βάρδιες, μέσα στον αχανή χώρο του Πρώτου Λυκείου που ανάλωνε τους πρώην αριστούχους μαθητές, όπως θεωρούμασταν εγώ κι εκείνος, και δημιουργούσε νέες ισορροπίες και συμμαχίες. Τυχαία τον συνάντησα μόνο μια φορά μέσα στο λεωφορείο, όταν πια πηγαίναμε στην πρώτη Λυκείου, σε διαφορετικά όμως σχολεία γιατί είχαν μετακομίσει οικογενειακώς στα δυτικά της πόλης και τρόμαξα να γνωρίσω το ψηλό και γεροδεμένο αγόρι που μου χαμογέλασε. Μια δυο κουβέντες είπαμε μόνο για τα μαθήματα και τα φροντιστήρια που είχαν αρχίσει να σφίγγουν. Ξαφνικά διαπίστωσα ότι όλος εκείνος ο παλιός κόσμος των κοινών κωδίκων που κρυπτογραφούσε και νοηματοδοτούσε το σύμπαν του σχολείου, των συμμαθητών και των δασκάλων, είχε χαθεί ανεπιστρεπτί. Είχαμε ανησυχίες για το μέλλον μας, αλλά τις μοιραζόμασταν πια με άλλους.

Το ίδιο τυχαία έμαθα από τον καλύτερό του φίλο, με τον οποίο πετύχαμε μαζί στη Νομική Θεσσαλονίκης, ότι είχε περάσει από τους πρώτους στην πολυπόθητη σχολή Πληροφορικής της Πάτρας, επιλέγοντας μια επιστήμη αιχμής που έμοιαζε τότε ότι θα έφερνε το θαύμα των υπολογιστών στο νότο της Βαλκανικής. Από κει και μετά σιωπή. Εγώ από τη μεριά μου, ακολούθησα το δρόμο που για χρόνια μου έστρωνε η ανησυχούσα οικογένειά μου, τις αξίες που αναμασούσα μαζί με το καλομαγειρεμένο φαγητό της μάνας μου. Με το που τελείωσα τη σχολή, έδωσα εξετάσεις και μπήκα υπάλληλος σε μια τράπεζα. Κατορθώνοντας να πετύχω από τα είκοσι δύο μου να τακτοποιηθώ επαγγελματικά, άνοιξα τον αμέσως επόμενο παράδρομο που μου είχαν χαράξει οι προνοητικοί γονείς: το γάμο και την ολοκληρωτική αποκατάσταση.

Παντρεύτηκα δύο χρόνια μετά ένα συνάδελφο και κάναμε κι ένα γιο. Ο πατέρας του παιδιού μου μέχρι που χωρίσαμε, παρέμεινε συνάδελφος. Ο γάμος μας ήταν ένα είδος οικονομικού συνεταιρισμού, αρκετά οργανωτικού θα έλεγα, ο οποίος κατάφερε να αγοράσει με δάνειο ένα ευρύχωρο σπίτι στα ανατολικά και να πάρει ένα άλλο που αποπληρωνόταν με το ενοίκιο μόνο του. Μπορεί ο συνάδελφος να ήταν εξαιρετικά πλημμελής ως σύντροφος και εραστής, περισσότερο τυπικός –ίσως και τυπολάτρης- με τις γιορτές των συγγενών και της οικογένειάς του, με την εκκλησία κάθε Κυριακή, με τα πρέπει της μάνας του και του αδερφού του, αλλά ως οικονομικός εγκέφαλος αποδείχτηκε άριστος. Βέβαια, ακόμη και σήμερα απορώ πώς κάναμε το γιο μας, έτσι που η σεξουαλική μας ζωή ήταν από την αρχή ημιθανής και στο τέλος εντελώς σκοτωμένη, χωρίς ίχνη έστω νεκροφάνειας. Αν είχα άλλη καταγωγή, σίγουρα θα έκανα αυτόν τον άνθρωπο οικονομικό διευθυντή στις εταιρίες μου, αλλά πάντως με τίποτε δεν θα τον έβαζα στο κρεβάτι μου, ούτε καν ως ξεπέτα της μιας βραδιάς.

Όταν χωρίσαμε, ο γιος μου ήταν πέντε ετών. Ευτυχώς ήταν και είναι καλός πατέρας, το ίδιο βέβαια τυπικός με το μεγάλωμα και τη μόρφωσή του, όπως και με όλα τα υπόλοιπα που εξελίχθηκαν σε μεγάλες πληγές του κοινού μας βίου. Και είναι τακτικότερος στις διατροφές του. Ακόμη και τα σπίτια που πήραμε από κοινού, κατάφερε να τα αποπληρώσει πουλώντας κάποια πατρικά του κτήματα και στη συνέχεια έδωσε την ψιλή κυριότητα στο γιο μας, παραχώρησε δε σε μένα, ιδιαίτερα γενναιόδωρα, την επικαρπία. Το διαζύγιό μας δεν είχε καμία σχέση με όλες αυτές τις δακρύβρεχτες τραγωδίες που διαβάζει κανείς στα γυναικεία περιοδικά ή βλέπει στις εκπομπές της μεσημεριανής ζώνης. Το τέλος αυτού του γάμου ήταν αρκετά αποστειρωμένο, όπως ελεγχόμενη υπήρξε η αρχή και η μέση του. Ζωή στη φορμόλη για κάποια χρόνια, μέχρι να πάρω την απόφαση να σπάσω τη γυάλα και να ταρακουνήσω τον κόσμο μου, και φευ, και τον κόσμο του συναδέλφου. Γιατί πρέπει να μου χρωστάει χάρη για την απόφασή μου, εφόσον υπήρξε γι' αυτόν ένα λάκτισμα που πήγε το σύμπαν του μερικές μοίρες παραπέρα.

Ο πρώην, λοιπόν, για να είναι τυπικός στις οικονομικές του υποχρεώσεις, άρχισε να εργάζεται τα απογεύματα στην εταιρία ενός φίλου του και σύντομα απέκτησε μερίδιο εκεί. Τα πήγε τόσο καλά που έφτασε να παραιτηθεί από την Τράπεζα και σήμερα να μοστράρει ως διευθύνων σύμβουλος μιας θυγατρικής, κερδοφόρο παρακλάδι της αρχικής εταιρίας, και μεγαλοπαράγων στην ποδοσφαιρική ομάδα των Γιαννιτσών, της πατρίδας του. Φυσικά το όλο πακέτο της επιτυχίας συμπλήρωσαν η Κροατή, δεύτερη γυναίκα του και οι δύο ξανθομαλλούσες κόρες του. Δεν έχω παράπονο, πάντως. Το γιο του δεν τον απέκοψε και ήδη μου έχει γράψει ένα ποσοστό των μετοχών και από τις δύο εταιρίες για να μην αδικήσει το πρώτο του παιδί και τη μητέρα του. Κάθε Σάββατο δε πηγαίνουν οικογενειακώς στο πολυτελές εξοχικό του στην Χαλκιδική και ο Μιχάλης περνάει αξέχαστα με τις αδερφούλες του που μιλούν άπταιστα την ελληνοκροατική της μαμάς τους. Πάντως αυτή η κοπέλα, όσες φορές κι αν την συνάντησα, μου φάνηκε παραδόξως συμπαθής, άνθρωπος που έχει σε μεγάλη εκτίμηση τα καλά που απέκτησε στη νέα της πατρίδα, γυναίκα που θαυμάζει τα επιτεύγματα του άντρα της, κρατώντας για την ίδια ένα χαμηλό προφίλ. Σκέφτομαι πολλές φορές ότι κάτι τέτοιοι άκαμπτοι τύποι σαν τον πρώην συνάδελφο και σύζυγο, αποδεικνύονται πιο εντάξει από μερικούς παθιασμένους και θεριακλίδες. Και μυρίζομαι ότι ο άνθρωπος αυτός πιθανόν να άλλαξε και σεξουαλικές συνήθειες, γιατί στον τρόπο του διακρίνω ψήγματα ενός γνήσιου πάθους και σίγουρα μιας αυθεντικής επιθυμίας για την καλλονή των είκοσι πέντε Μαΐων.

Η δική μου πορεία, αντίθετα, στο σεξουαλικό τομέα ήταν αρκετά ακανθώδης και επεισοδιακή, διανθισμένη με μεγάλες περιόδους αποχής που συνοδεύονταν από μια εγγενή αηδία για οτιδήποτε φορούσε παντελόνια και είχε στο μέρος της βουβώνας ένα άχρηστο φορτίο. Ότι δεν έκανα στα νιάτα μου, το δοκίμασα μετά το διαζύγιό μου, παίρνοντας πάντοτε προφυλάξεις για να προστατέψω το παιδί και να μην καταλάβει τίποτε για τη «ζωηρή» μάνα του: από τσάρκες σε μπάρακια που κάποτε κατέληγαν σ' ένα άγνωστο κρεβάτι με ένα ακόμη πιο άγνωστο πρόσωπο, μέχρι παθιασμένη σχέση με εξίσου παθιασμένο, αλλά και εντελώς παντρεμένο εραστή. Μετά από πολλές κατραπακίες, γνώρισα έναν καθηγητή μουσικής και εξαιρετικό πιανίστα κι αποφάσισα να καταλαγιάσω, κάνοντας τις δικές μου εκτιμήσεις, ένα είδος δελτίου πιστούχου για να τσεκάρω τη φερεγγυότητά του. Όταν η πιστοληπτική του ικανότητα μου φάνηκε ικανοποιητική, άνω του μετρίου δηλ., έκοψα τόσο τις βόλτες της αμαρτίας όσο και τις ατελέσφορες νύχτες της απελπισίας.

Ο Κωνσταντίνος, μάλιστα, υπήρξε η αιτία να ξανασυναντηθούμε με τον Παντελή· κατά μια σχεδόν μεταφυσική σύμπτωση, βρέθηκε να είναι φίλοι από τα χρόνια που κι ο ένας κι ο άλλος ξεμπάρκαραν μετά τις σπουδές τους στην Αθήνα, όπως πολλοί φτωχοδιάβολοι επαρχιώτες. Από το νέο μου σύντροφο, λοιπόν, έπιασα το νήμα της ζωής του παλιού μου συμμαθητή κι έμαθα τα περισσότερα του βίου του, ή όσα, τέλος πάντων, ένας άντρας θέλει να αποκαλύψει σε μια γυναίκα για έναν άλλο άντρα. Φυσικά ο Κωνσταντίνος επέστρεψε στην Θεσσαλονίκη, αφού βασανίστηκε άδικα να κάνει μια αξιοπρεπή καριέρα ως μουσικός στην πρωτεύουσα. Αλλά η επικοινωνία τους συνεχίστηκε χρόνια μετά, κόντρα στην απόσταση και τη ριζική αλλαγή στο κοινωνικό στάτους, ειδικά του Παντελή.

Όσο εγώ μετρούσα πεντοχίλιαρα στο ταμείο κι έτρωγα στη μάπα αργόσχολους γέρους και νευρασθενικές νοικοκυρές, ο Παντελής τελείωσε με άριστα τη σχολή του και κατάφερε να κερδίσει τη συμπάθεια ενός καθηγητή που είχε έρθει από την Αμερική για να μεταλαμπαδεύσει τη νέα Αναγέννηση, την καθοριστική επανάσταση της Μηχανής στην καθυστερημένη Ελλάδα. Μετά τις σπουδές του και λόγω της ειδικότητάς του πέρασε όλο το φανταρικό του στο Ελληνικό, όπου και διέπρεψε για μία ακόμη φορά. Εκείνη την περίοδο γνωρίστηκαν με τον Κωνσταντίνο, πρωτόβγαλτο μουσικό που έκανε ιδιαίτερα μαθήματα σε κάτι γεροντοκόρες και

παιδάκια αδιάφορων γονιών, ενώ παράλληλα πάσχιζε να εξασφαλίσει πιο ουσιαστική συνεργασία με κάποιο Ωδείο ή ένα αξιοπρεπές σχήμα. Τα λίγα χρόνια που έζησε στην Αθήνα ο Κωνσταντίνος παρέμεινε άσημος, ενώ ο Παντελής, με τη μεσολάβηση του καθηγητή του, σχετικά σύντομα βρήκε δουλειά σε μια εταιρία αμερικάνικων συμφερόντων.

Δεν ήταν μόνο το άστρο του τυχερό. Όταν ο Κωνσταντίνος μου μίλησε για τη σπιρτάδα και την ικανότητα αυτού του ανθρώπου, θυμήθηκα με τη σειρά μου τα παιχνίδια μας στα διαλείμματα, ειδικά το «πρόσωπο, ζώο, πράγμα» ή τις ερωτήσεις από την εγκυκλοπαίδεια του σχολείου που κατέληγαν συχνά σε ματς με πολλούς θεατές. Ναι, ήταν ένα πανέξυπνο παιδί με καθαρό βλέμμα, ο πιο άξιος απ' όλους τους αντιπάλους μου. Κάπως έτσι τον φανταζόμουν να στήνει μια ολόκληρη εταιρία που έφτασε να γίνει από τις πρώτες παγκοσμίως στο είδος της. Ο Κωνσταντίνος δεν ήξερε πολλές λεπτομέρειες για την επαγγελματική πορεία του Παντελή. Μου είπε απλώς ότι κάποια στιγμή ανακάλυψε με ένα συνεργάτη του ένα εξαιρετικό λογισμικό, έφυγε από την αμερικάνικη εταιρία και δημιούργησε μια δική του για την εμπορική εκμετάλλευση του προγράμματος. Όλα μετά ήταν θέμα χρόνου. Η εταιρία αποδείχτηκε ένας ασίγαστος πακτωλός δολαρίων και ευρώ που έκαναν τον Παντελή κάτοικο των βορείων προαστίων, κάτοχο τερατώδους τζίπ και μερικών σπορ αυτοκινήτων και προσφάτως και μανιώδη συλλέκτη έργων τέχνης.

Την εποχή που εγώ έπαιρνα διαζύγιο, ο Παντελής παντρευόταν την κόρη ενός κραταιού πολιτευτή και πρώην υπουργού, μια κοπέλα με σπουδές στην Ελβετία και αδυναμία στα κοσμήματα. Ο Κωνσταντίνος έπαιξε μουσική στη γαμήλια δεξίωση, φυσικά αμισθί, όπως μου τόνισε, λόγω της φιλίας τους· από το ύφος που είχε την ώρα που μου περιέγραφε τα της δεξίωσης, κατάλαβα ότι μέσα σε κείνο το πολυτελές σπίτι συνειδητοποίησε βαθιά το οριστικό χάσμα που χώριζε τον κόσμο του καθηγητή στο Μουσικό Λύκειο Σταυρούπολης από αυτόν του μεγαλοεπιχειρηματία Παντελή και πρώην κατοίκου Ηλιούπολης. Ωστόσο, οι δύο φίλοι κράτησαν κάποια τηλεφωνική επαφή και όποτε ανέβαινε ο Παντελής για να επισκεφθεί τη μάνα του, ήδη εγκατεστημένη σε πολυτελές διαμέρισμα της παραλίας, έπινε κανένα ούζο και με τον παλιό του φίλο. Αυτό, όμως, που διαπίστωσε ο Κωνσταντίνος ήταν μια ποιοτική διαφορά στο βλέμμα του, ένα είδος απόσυρσης από τον παλιό κόσμο, τον οποίο πλέον αντίκριζε, όπως έβλεπε και τους πίνακες που αγόραζε σωρηδόν. Ακόμη και οι κουβέντες τους, όσο περνούσαν τα χρόνια, ήταν περισσότερο του συρμού, για την πολιτική κατάσταση, την παγκόσμια οικονομική κρίση, τα χάλια της πόλης που παρέμενε επαρχιακή και χωρίς διεξόδους για τους νέους ανθρώπους.

Προς μεγάλη μου έκπληξη ο Παντελής με θυμήθηκε, όταν ο Κωνσταντίνος του έκανε λόγο για τη σχέση μας και για μένα φυσικά. Αν και από καιρό είχαν πάψει να μιλούν για τα προσωπικά τους, με εξαίρεση γεγονότα τρανταχτά όπως η γέννηση της κόρης του και η βάφτισή της, η οποία αποτέλεσε το κοσμικό γεγονός του περασμένου καλοκαιριού, ο Παντελής συνέχισε να του κάνει ερωτήσεις για μένα και τη ζωή μου, κάτι που ξένισε ακόμη και τον αγαθό Κωνσταντίνο. Ίσως ήταν καλύτερα έτσι. Φαντάζομαι πόσο άσχημα θα ένιωθα, αν με ρωτούσε απευθείας για το τι είχα καταφέρει όλα αυτά τα χρόνια που είχαμε να ιδωθούμε. Τι να έλεγα σ' αυτόν τον αυθεντικά πετυχημένο άνθρωπο; Ότι είχα αποκτήσει το μερίδιό μου σ' αυτήν την κοινωνία με δανεικά, σχεδόν, λεφτά και χάρη στη μεγαλοψυχία του πρώην συζύγου; Για τους γονείς μου ήμουν εν μέρει πετυχημένη, γιατί είχα μια σταθερή δουλειά, δυο σπίτια και μερικές μετοχές σε δύο ακμάζουσες εταιρίες. Εν μέρει, όμως, γιατί αυτή τη ρετσινιά της χωρισμένης οι δικοί μου δεν είχαν καταφέρει να την χωνέψουν χρόνια τώρα.

Ήταν η σειρά του Κωνσταντίνου να εκπλαγεί με την τηλεφωνική πρόσκληση του Παντελή, για να παραβρεθούμε και οι δυο μας –το τόνισε μάλιστα αυτό– στη δεξίωση που θα έκανε το

επόμενο Σάββατο για τα τριακοστά ένατα γενέθλιά του. Ήθελε, είπε, η είσοδός του στα σαράντα να γίνει με τρόπο πανηγυρικό. Πόσο περίεργο. Είχα γιορτάσει σιωπηλά και μοναχικά το πέραςμα στη νέα δεκαετία λίγες μέρες πριν, όχι από κοκεταρία όπως επέμενε ο Κωνσταντίνος, αλλά από μια μεγάλη ανάγκη να συσπειρωθώ στο βαθύτερο είναι μου και να αποφασίσω τι θα μπορούσα να κάνω για να γίνω λίγο περισσότερο ευτυχισμένη, μόνο λίγο περισσότερο.

Κατεβαίνοντας στην Αθήνα, αποφασίσαμε να μείνουμε το σαββατοκύριακο σ' ένα ξενοδοχείο κοντά στο Σούνιο, γιατί με το πάρτι γενεθλίων του ο Παντελής θα εγκαινιάζε όχι μόνο την ώριμη δεκαετία των σαράντα, αλλά και το νέο του απόκτημα, ένα υπέροχο σπίτι με θέα στο Σαρωνικό και το ναό του Ποσειδώνα. Η περιουσία του φαινόταν να αβγαταίνει συνεχώς. Η επιχειρηματική του δραστηριότητα δεν περιοριζόταν πια στο χώρο των νέων τεχνολογιών· ήδη κατείχε σημαντικά πακέτα μετοχών σε κατασκευαστικές εταιρίες, σε μια μεγάλη ξενοδοχειακή μονάδα και σε μια αλυσίδα έτοιμου φαγητού. Φυσικά, αυτά ήταν τα φανερά περιουσιακά δεδομένα που κατά καιρούς έβγαιναν στη δημοσιότητα. Κάποιος δημοσιογράφος, σε άρθρο του σε έγκριτη πολιτική εφημερίδα, είχε υπαινιχθεί ακόμη και την κάθοδό του στην πολιτική, εφόσον ο πεθερός του έπρεπε κάποια στιγμή να αποσυρθεί από την ενεργό δράση. Ο κόσμος πια για τον Παντελή ήταν εύκολος και γενναιόδωρος.

Δεν έχω λόγια να περιγράψω το σπίτι. Περίμενα να νιώσω όπως ένας αποσυνάγωγος, ένας ψωριάρης άνθρωπος μέσα στην παλιά και νέα αριστοκρατία των Αθηνών. Αντίκρισα κάτι αλλόκοτο και σίγουρα έξω από οποιαδήποτε φαντασίωση και πρόβλεψη. Λευκοί τοίχοι, κανένα έπιπλο στα πελώρια δωμάτια των τριών ορόφων. Από τα σοφά ανοίγματα έμπαινε το άλικο του ήλιου που βασιλεύε για να καταλήξει, πριν το οριστικό σβήσιμο, σ' ένα κόκκινο σαν σκοτωμένο αίμα. Μέσα στις φωτεινές χαρακίες από κρυμμένα σποτ πρόβαλαν οι πίνακες, αλλά δεν ήθελες να στρέψεις το βλέμμα στην αλήθεια του καλλιτέχνη, αισθανόσουν βολεμένος μέσα σε τούτο το ονειρικό κουκούλι και αφηνόσουν στο κυνήγι της σκιάς και του φωτός.

Κάποιοι καλεσμένοι περιδιάβαιναν σιωπηλοί στα δωμάτια, άλλοι ξεκουράζονταν στα καθίσματα που είχαν στηθεί αμφιθεατρικά στα χείλια του γκρεμού και παρακολουθούσαν το χορό των πλοίων που άλλοτε έδωχναν κι άλλοτε ξέβραζαν τη φυλή των ανθρώπων στο μακρινό Πειραιά. Μερικά πηγαδάκια μόνο είχαν στηθεί μπροστά από το μπαρ με τα ποτά, τη μοναδική ένδειξη πολιτισμού και κανονικότητας για παρόμοιες περιστάσεις. Έπιασα διάσπαρτες κουβέντες επιδοκμασίας για τους πίνακες· άλλοι έκαναν πρόχειρες εκτιμήσεις για την τιμή του τετραγωνικού στην περιοχή, κάποιοι μιλούσαν για τη νέα στρατηγική συμμαχία της εταιρίας του Παντελή με την IBM. Κάποια στιγμή συναντήσαμε και τη γυναίκα του που αμήχανα μας έδωσε το χέρι της· δεν φάνηκε να ήξερε για τη φιλία του άντρα της με τον Κωνσταντίνο και για την αρχαία γνωριμία του με μένα. Ήμασταν απλώς δύο ακόμη καλεσμένοι που όφειλε να χαιρετήσει ως οικοδέσποινα, καλύπτοντας πιθανόν την περίεργη απουσία του τιμώμενου προσώπου.

Μέχρι το τέλος ήταν μια μετέωρη βραδιά. Κάτι το σπίτι που κρεμόταν πάνω από το αλμυρό κενό, κάτι οι πίνακες που έπλεαν στο αβέβαιο κιαροσκούρο, κάτι το πάρτι για έναν εορτάζοντα που δεν έσβησε κεριά, δεν άνοιξε σαμπάνια, δεν έριξε πυροτεχνήματα, δεν εμφανίστηκε καν – εκκεντρικότητα, αδιαφορία, προσβολή στους καλεσμένους του;- , όλα άφηναν μια αίσθηση αμηχανίας ακόμη και στους πιο δικούς του ανθρώπους. Κατά τα μεσάνυχτα οι περισσότεροι είχαν αποχωρήσει. Μόνο εμείς μείναμε μέχρι τα χαράματα, βιδωμένοι στο πεζούλι της περίφραξης προς τη θάλασσα, ξεχασμένοι από τα γκαρσόνια που μάζευαν και τα τελευταία καθίσματα, από τη σύζυγο που αποχώρισε ενοχλημένη και μιλώντας δυνατά στο κινητό της, ακόμη κι από τον επιστάτη που ξεκίνησε να σβήνει τα φώτα στον κήπο και στο σπίτι.

Κάποια στιγμή, μια σκιά βγήκε από τα δεξιά της έπαυλης και κινήθηκε βιαστικά προς το μέρος μας. Μόνο όταν ήρθε και κάθισε δίπλα μας, ανασαίνοντας αχόρταγα τον αλατισμένο αέρα,

ανακαλύψαμε ότι ο μεγάλος απών ήταν αδιόρατα παρών σε όλη τη διάρκεια αυτής της φιέστας, χαζεύοντας πιθανόν τον κήπο από την κλειστή σοφίτα. Δεν είπε κουβέντα. Μείναμε κι εμείς μαρμαρωμένοι να περιμένουμε από τον Παντελή να μιλήσει, να δείξει ότι ένιωθε κείνη την ώρα την παρουσία μας, το βάρος της ύπαρξής μας μέσα στο σπίτι του που πήρε σιγά σιγά ν' αδειάζει από κάθε ζωή. Δεν ξέρω πόσος χρόνος πέρασε, αλλά κάποια στιγμή σηκώθηκε και στάθηκε απέναντί μας. Ύστερα με πλησίασε, μου χαμογέλασε και μού 'πιασε το χέρι. Δεν πρόλαβα να πω κουβέντα. Είδαμε μόνο το σκούρο όγκο του να γίνεται ένα με το πηχτό σκοτάδι.

Μερικές φορές πιστεύω ότι εμείς θα μπορούσαμε κάτι ν' αλλάξουμε, εγώ, ο Κωνσταντίνος, κάτι να πούμε, κάπως αλλιώς να καθορίσουμε τα γεγονότα. Χαμένος ψυχικός κόπος κι αδικαιολόγητες ενοχές. Αυτός ο καλοφτιαγμένος άντρας τόσο λίγο μου θύμιζε τον Παντελή που με χειροκροτούσε, όταν κατέβαινα ατσούμπαλα τις σκάλες κι έκανα την αστεία υπόκλισή μου στο κοινό. Τούτα τα σταθερά χέρια καμία σχέση δεν είχαν με κείνα τα τρεμάμενα που μού 'δωσαν το χαρτάκι από το ημερολόγιο του 1979. Το ωραίο του κοστούμι ταίριαζε με τα ιλουστρασιόν περιοδικά που είχαν φωτογραφίες από το γάμο του, από τη χειραγία του με τον αρχηγό του κυβερνώντος κόμματος, ακόμη και από τη γενναία δωρεά του σε κεντρικό νοσοκομείο των Αθηνών.

Αν είχαμε μείνει περισσότερο θα μπορούσαμε να τον προλάβουμε; Η απόσταση ανάμεσά μας, οι κοκαλωμένες τυπικές κουβέντες του με τον Κωνσταντίνο, η δική μου απουσία από την πορεία της ζωής του, μπορούσαν ξαφνικά να γίνουν λόγος κοχλάζων, ιαματικός, απελευθερωτικός; Εκείνο το βράδυ δεν προσπαθήσαμε, παραδοθήκαμε στο προφανές. Φύγαμε ψαχουλεύοντας στο σκοτάδι κι επιστρέψαμε σιωπηλοί στο δωμάτιό μας, με μια αίσθηση αναπόδραστου.

Πέρασα το υπόλοιπο της νύχτας μόνη μου στο μπαλκόνι, κοιτάζοντας τα σκοτεινά νερά και τον ορίζοντα που έπιανε να χαράζει, σβήνοντας το μαύρο ανάμεσα απ' τα λαμπιόνια των караβιών. Ίσως να ήταν η ίδια εκείνη ώρα, ίσως να ήταν πιο νωρίς ή πιο αργά, πάντως ήταν η τελευταία ώρα για το ζωντανό αίμα του Παντελή, λίγο πριν τρέξει να συναντήσει την αφράλα ανάμεσα από τα βράχια, τα πελαγίσια σωθικά του Σαρωνικού, τις σκληρές πεταλίδες που έσκισαν το μεταξωτό του πουκάμισο.

Copyright © Δώρα Δασκαλάκη

[αρχή σελίδας](#)

Διονυσία Ντάλιου

Αμάραντοι

Παροξύτονα όνειρα,
Περισπώμενες θάλασσες
ακραιφνή περιστύλια
ομοιωμάτων αισθήματα.
Ελάσσονες θεοί
στις όχθες αναρριχώμενου ίκτερου
αναζητούν περιτύλιγμα.
Υπνοβατούν καρκινώματα
όλη μέρα.
Η νύχτα

εμπορεύεται ασύστολα
αμυδρές εξαπτέρυγες ψευδαισθήσεις.
Κυλιούνται στις λάσπες
κομψευόμενες ελπίδες.
Θαρραλέοι γίγαντες
ξεγελιούνται καταμεσήμερο Αυγούστου
ακανθώδους ,
που τρυπιέται στους αμάραντους.

*

Απάντηση σ' ένα γράμμα που δεν στάλθηκε ποτέ

Στο ταμείο της εταιρείας σας
έχω καταθέσει,
εδώ και ένα χρόνο καιρό,
πόνος πολύ σε μετρητά και επί πιστώσει.
Με εξοφλητικές αποδείξεις και "χορηγήθηκε".
Και λίγο καλά αν κοιτάξεις
θα δεις και αίματα ανοξείδωτα,
και κάτι αϋπνίες εγκάρσια κομμένες,
που έκοβαν την νύχτα και σφάδαζε,
και εν συνεχεία σφάδαζε και το πρωί.
Και κάτι επιταγές,
-αστραπιαίες των ματιών αλήθειες-
που δεν τις εξαργύρωσες ποτέ,
γιατί δεν εμπιστεύεσαι την τράπεζα μου.
Και κάτι τόνους χρυσάφια αγγίγματα,
του φοβερού με την ηδονή,
στο ταμείο της εταιρείας σας κατέφυγαν.
Για οποιαδήποτε άλλη οφειλή παρακαλώ ενημερώστε με,
γιατί υποπτεύομαι ,
πως δεν ξεπληρώνεται εύκολα
η οδύνη της αλήθειας σας.

18-3-01

*

ΠΑΝΩ ΣΕ ΜΙΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

Καταζητείσαι.
Για ματιές που με ταξίδεψαν
έτη φωτός πέρα απ' την απόσταση,
στις μαύρες τρύπες του περιπόθητου
και στο Σείριο της προσδοκίας.
Καταζητείσαι.

Για σωρεία αδικήματα
που διέπραξε ο τοκετός της αλήθειας μου
πάνω στα ξέφτια της ελπίδας μου.

Καταζητείσαι επίσης,
για εγκλήματα, ιδιαιζόντως ειδεχθή,
που σκόρπισαν οι ημιθανείς υποσχέσεις σου
στις ανώμαλες επιφάνειες
των αυτοκινητόδρομων της φαντασίας μου
και στα ικριώματα της αυταπάτης μου.
Σε βρήκε σε μια φωτογραφία ο αδελφός μου.
Ποιος είναι αυτός ο καταζητούμενος ?ρώτησε

31-1-01

Copyright©Διονυσία Ντάλιου

αρχή σελίδας

Νέστορας Πουλάκος

«Στο Μύλο»

Τριγυρνάς, τριγυρνάς σαν παλαβός στην πόλη. Τη μια στην ταβέρνα, η φωνή τέρμα δυνατή,
γέλια και κουτσομπολιά. Την άλλη στο μπαρ κοκκινίζεις και τσαντίζεσαι, διαπληκτίζεσαι,
αγαπάς. Μετά πας σπίτι της πηδιέστε, πηδιέστε, πηδιέστε. Στο τέλος την παρατάς. Στο τέλος
τέλος παρατάς κι όλα τα υπόλοιπα.

Το τρεμούλιασμα στο χέρι σου δε φεύγει, συνεχίζεις να πίνεις το ουίσκι για να καλμάρεις και,
στο φινάλε, απορείς με τι κάθεσαι και ασχολείσαι, ρε πούστη μου.

*

Όταν παραγγέλνεις το επόμενο ποτήρι, φροντίζεις πάντα να έχουν μείνει δυο γουλιές στο
προηγούμενο. Για να μη νιώθεις το κενό, το αίσθημα εγκατάλειψης της αγαλλίασης της ψυχής
σου. Και όταν αργούν να σου το φέρουν παίρνεις κάτι ανάποδες. Θέλεις να σκοτώσεις άνθρωπο.
Αν πάλι σου το βάλουν μπροστά σου κάθεσαι και μετράς αν είναι πάνω από τη λεπτή
κρυστάλλινη γραμμή του ποτηριού. Έτσι και καταλάβεις το αντίθετο τη βάγανε όλοι τους εκεί
μέσα.

Το βράδυ φεύγεις τρεκλίζοντας προς Σόλωνος, όταν ένα μαλάκας ταξιτζής παραλίγο να σε
πατήσει «Τράβα για αποτοξίνωση, μεθύστακα», σου φωνάζει. «Της μάνας σου, ρε» του λες
μειλίχια και ευγενικά. Έχεις κι επίπεδο, πώς να το κάνουμε

Copyright©Νέστορας Πουλάκος

Θεωρία - Λίτσα Χατζοπούλου: Ουτοπικές μητροπόλεις

Το είδα σχεδόν τυχαία – στα κείμενά μου, η λέξη «ουτοπία» (και τα παράγωγά της) συχνά επανέρχεται. Συνήθως καταφεύγω στη χρήση της όταν μιλώ για ταξίδια χωρίς πυξίδα, σε τόπους που δεν σημειώνονται στους χάρτες.

Όχι αδικαιολόγητα. Η «Ουτοπία» προέρχεται από τη φράση «ου τόπος». Και, στ' αγγλικά, αυτό το «ου τόπος» μεταφράζεται ως “the land of nowhere”. Nowhere – ή αλλιώς, Erewhon, που ήταν το όνομα της Ου-τοπίας του Samuel Butler.

Η λέξη δεν υπάρχει στα αρχαία ελληνικά λεξικά. Τη χρησιμοποίησε (πρώτος, άραγε;) ο Thomas More, στο περίφημο σύγγραμμά του για την ιδανική πολιτεία. Εκείνο το σύγγραμμα κυκλοφόρησε στα 1516 και ο τίτλος του ήταν *De optimae rei publicae statu deque nova insula utopia* – δηλαδή, *Περί του αρίστου πολιτεύματος και περί της νέας νήσου ουτοπίας*. Απέμεινε τελικά μόνο το όνομα της νήσου: *Utopia*. Και από τότε, κάθε φορά που κάποιος μιλά για μια ιδανική κατάσταση, συνήθως πολιτικής απόχρωσης, λέμε πως δημιουργεί μια Ουτοπία.

Οι Ουτοπίες ήταν πάντα ιδανικές πολιτείες – ίσως επειδή παρέμεναν αενάως και οριστικώς φαντασιακές. Έξοχος όμως: θεσπισμένες επί τη βάσει του *οία αν γένοιτο* (και του *δέον γενέσθαι*), διακρίνονται σαφώς από τον κόσμο των *γενομένων*. Μικρές τραγωδίες εν τέλει: η ευτοπία της τέχνης ως αντίβαρο στη δυστοπία της πραγματικότητας.

Οι Ουτοπίες συνήθως ήταν νησιά. Η *nova insula* του More. Η Νέα Ατλαντίδα του Francis Bacon (1627). Η *Oceana* του James Harrington (1656). Η *Icarie* του Étienne Cabet (1840). Οι χώρες που ε γνώρισε ο Lemuel Gulliver (δηλαδή, ο Jonathan Swift) στα ταξίδια του (1726). Παράξενο, όμως: τα νησιά, που ισοδυναμούσαν με υποσχέσεις ευτοπίας, έγιναν κάποτε δυστοπίες. Τόποι εξορίας. Η Ικαρία. Η Αγία Ελένη. Η Σπιναλόγκα. Και, ακόμη πιο παράξενο: αυτά τα νησιά, αυτοί οι τόποι, υποτίθεται πως δεν υπήρχαν. Τα πολιτικά καθεστώτα τους απέκρυπταν, τους αποσιωπούσαν, τους απομόνωναν. Δεν μπορούσες να πας: υπήρχαν φρουρές, συρματοπλέγματα, όπλα. Γίνονταν, λοιπόν, και πάλι Ου-τοπίες, αντίστροφες αυτή τη φορά: δεν υπόσχονταν καλύτερη ζωή, υπόσχονταν βέβαιο θάνατο.

Ήταν ένας τρόπος να κουρελιάσει η πραγματικότητα τη φαντασία. Επειδή υπάρχει ένας ακόμη, μπορεί σκληρότερος: το να προσπαθήσεις να κάνεις την Ουτοπία, πραγματικότητα – ή αλλιώς το *οία αν γένοιτο* να το περάσεις μέσα στο οντικό επίπεδο των *γενομένων*. Σκέφτομαι τον Πλάτωνα: η ουτοπία που περιέγραψε στην *Πολιτεία* του, όταν επιχειρήθηκε να μεταφερθεί στην πραγματικότητα, εξέθρεψε τυράννους. Όπως η ουτοπία της μαρξικής κοινωνίας που τσαλαπατήθηκε από την πραγματικότητα των Σοβιέτ. Και, νωρίτερα το ίδιο είχε συμβεί με τον γάλλο ουτοπικό σοσιαλιστή και μεταρρυθμιστή Etienne Cabet, εισηγητή του όρου «κομμουνισμός»: εξόριστος στην Αγγλία, περιέγραψε μια ιδανική κοινωνία στο *Voyage en Icarie* (1840), όπου υπεστήριζε τον κρατικό έλεγχο όλης της οικονομικής και κοινωνικής ζωής (οι αντιλήψεις του επηρέασαν τον Μάρξ και τον Ένγκελς). Μετά την επανάσταση του 1848,

έφυγε, μαζί με τους οπαδούς του, από το Παρίσι για τις Η.Π.Α., για να οργανώσει την ιδανική του κοινωνία. Στην αρχή πήγαν στο Τέξας, μετά στο Ιλλινόι· εκεί ίδρυσαν μια νέα «αποικία» - την «Ικαρία». Το 1855, ο Cabet εκδιώχθηκε από την «Ικαρία» του· είχε υπάρξει εξαιρετικά αυταρχικός και καταπιεστικός. Το πείραμά του συνεχίστηκε από οπαδούς του και μετά το θάνατό του (1856), αλλά η τελευταία «αποικία Ικαριστών» διαλύθηκε στα 1898. Η μεταφορά της Ου-τοπίας στην πραγματικότητα απέτυχε· φαίνεται πως μερικά πράγματα επιβιώνουν μόνον όταν παραμένουν στο οντικό πλαίσιο της φαντασίας.

Πολιτικές ουτοπίες: ο Saint-Simon, ο Fourier, ο Proudhon, ο Robert Owen· ο τελευταίος προβάλλει στην ιστορία των ιδεών ως ο κατεξοχήν ουτοπικός σοσιαλιστής, ο εισηγητής μιας πολιτικής θεωρίας που δεν θα μπορούσε ποτέ να υλοποιηθεί. Εν τέλει, η ιδανική κοινωνία φαντάζει απρόσιτη, αενάως επιδιωκόμενη και μίσηποτε πληρούμενη. Κάπως σαν τον Παράδεισο, δηλαδή· σαν την «Ουράνια Ιερουσαλήμ», που αν πρόκειται να την προσεγγίσει κανείς, θα είναι μόνο μετά θάνατον. *Civitas Dei* – η (πολιτικο)θρησκευτική ουτοπία του Αυγουστίνου της Ιπώνος, που έγινε άγιος (κατ' εμέ, απολύτως αντιπαθητικός, εν τούτοις). Δεν ξέρω γιατί την ονόμασαν «ουτοπία». Στην πραγματικότητα, ήταν έργο προπαγάνδας. Μετά τη λεηλασία της Ρώμης από τους Οστρογότθους το 410, οι κάτοικοι της πόλης πίστεψαν ότι αυτό ήταν η τιμωρία των θεών, επειδή είχαν εγκαταλείψει την παλαιά τους θρησκεία. Τότε ο Αυγουστίνος έγραψε την *Πολιτεία του Θεού* (ο πλήρης τίτλος είναι *De civitate Dei contra paganos* – δηλαδή *Περί της πολιτείας του Θεού εναντίον των ειδωλολατρών*) για να αποκαταστήσει την εμπιστοσύνη στη χριστιανική πίστη. Το έργο αποτελείται από 72 βιβλία και γράφτηκε στο διάστημα 413-426. Ουσιαστικά, παρουσιάζει την ανθρώπινη ιστορία ως μία σύγκρουση ανάμεσα στην Πολιτεία του Θεού και την Πολιτεία του Ανθρώπου: η μοίρα της δεύτερης είναι να τελειώσει κάποτε, για να θριαμβεύσει η πρώτη. Το «τέλος της ιστορίας», λοιπόν – αν και με άλλους όρους. (Και, τώρα σκέφτομαι, πως και για τις θρησκευτικές ουτοπίες ισχύει ό,τι και για τις πολιτικές: είναι καλύτερες, όταν παραμένουν στο πλαίσιο της θεωρίας). Αντιθέτως, καθαρή πολιτικο-θρησκευτική ουτοπία είναι η *Πολιτεία του Ήλιου* (*Civitas Solis*) του Tomasso Campanella (1623) – ένας ποιητικός διάλογος ανάμεσα στον Μέγα Διδάσκαλο των Οσπιταλίων (δηλαδή των Ιωαννιτών) Ιπποτών και ενός Γενοβέζου καπετάνιου. Τραγικό πρόσωπο ο Campanella – Αναγεννησιακός άνθρωπος, φιλόσοφος και αστρολόγος, διώχτηκε για τις θεολογικές του αντιλήψεις που θεωρήθηκαν ετερόδοξες αλλά και για τους αγώνες του εναντίον της ισπανικής κυριαρχίας· παραπέμφθηκε στην Ιερά Εξέταση, φυλακίστηκε, βασανίστηκε: όταν πια αφέθηκε ελεύθερος και μπόρεσε να μιλά για την πολιτική του ουτοπία (υπό την υψηλή προστασία του καρδινάλιου Ρισελιέ), ο κόσμος είχε αλλάξει· η Ευρώπη των οικουμενικών ιδεών, στην οποία απευθυνόταν το *Civitas Solis*, έδινε τη θέση της στην Ευρώπη της *raison d'état*.

Πώς μπορείς ν' αντέξεις στην ιδέα ότι ο κόσμος που ονειρεύεσαι δεν θα υπάρξει ποτέ; Πώς συμφιλιώνεσαι με την άτεγκτη πραγματικότητα που λέει πως μια ιδανική κοινωνία δικαίου αντιστρέφεται αμέσως μόλις προσδεθεί στην καθημερινότητα; Γι' αυτό η ουτοπία συγγενεύει με την τραγωδία. Θα μπορούσε να έχει παραμείνει ως τραγικό απόσπασμα της φαντασιακής παντοδυναμίας μέσα στην αντίξοχη πραγματικότητα· εν τούτοις, ο Αριστοφάνης φρόντισε να υποδείξει και την άλλη της όψη. Στους *Ορνιθες* φτιάχνει κι εκείνος μια πολιτική ουτοπία – μόνο που την εντάσσει στο πλαίσιο της σάτιρας. Το ίδιο θα κάνει αιώνες αργότερα ο μέγιστος των σατιρικών, ο Jonathan Swift, στο περίφημο έργο του *Travels into Several Remote Nations of the World, by Lemuel Gulliver, first a surgeon, and then a captain of several ships* – που έμεινε στην ιστορία της λογοτεχνίας ως *Τα ταξίδια του Γκάλιβερ*. Τελικά, αυτή είναι η λύση: γράφοντας για

εκείνο που δεν μπορεί να υπάρξει, ο σατιρικός κατευθύνει τα δηλητηριώδη βέλη της σάτιράς του εναντίον του υπαρκτού, που δεν αλλάζει. Παρωδεί την πραγματικότητα, την καυτηριάζει, βυθίζει το νυστέρι του στη γάγγραινα της πολιτικής, κάνει βαθιές τομές σ' ένα σώμα που αποδεικνύεται νεκρό, στα όρια της αποσύνθεσης. Και τι μ' αυτό; Το σώμα παραμένει νεκρό και αποσυντίθεται εσαεί, χωρίς ποτέ να εξαφανίζεται. Σύμφωνα – ούτε η σάτιρα μπορεί ν' αλλάξει τα κακώς κείμενα, σε μαθαίνει όμως να γελάς μ' αυτά. Σε μαθαίνει να γελάς ακόμη και με τις ελπίδες σου· με τις προσδοκίες σου για έναν καλύτερο κόσμο – έτσι, τουλάχιστον, δεν προδίδεσαι. Και, αν μη τι άλλο, διατηρείς την ιδιότητά σου ως ηθικού όντος: επειδή, αντίθετα με ό,τι υποστηρίζουν διαρρηγνύοντες τα μιάτιά τους, οι αμαθείς οπαδοί της «τέχνης» εν Ελλάδι, η σάτιρα ήταν ανέκαθεν μια ουσιωδώς ηθική πράξη. Ο σατιρικός επικρίνει το ανήθικο (δηλαδή, την αδικία, την ανελευθερία, την κακία, την εκμετάλλευση, τον αυταρχισμό – αυτά είναι ανήθικες στάσεις/πράξεις, και όχι ό,τι κοινώς νοείται την σήμερα) επειδή επιδιώκει τη συγκρότηση μιας ηθικής κοινωνίας. Δεν κάνει πλάκα: κάνει πολιτική παρέμβαση. Βλέποντάς το διαφορετικά, η ουτοπία είναι ένα είδος μητρόπολης. Και δημιουργεί τις αποικίες της με δύο τρόπους: είτε παρακινεί για τη γένεση άλλων ουτοπιών είτε ωθεί στην πραγμάτωσή τους. Σταδιακά, οι αποικίες γίνονται ανεξάρτητες – καλύτερες ή χειρότερες, κατά περίπτωσιν. Στα νεότερα χρόνια, αυτές οι «ουτοπικές μητροπόλεις» πέρασαν στη μαζική κουλτούρα – στα κόμικς και στον κινηματογράφο: η Metropolis, η Gotham City, οι μεγάλες εφιαλτικές μητροπόλεις στο *Brazil* ή στο *Matrix*. Εφιαλτικές: στον 20ό αιώνα, οι ουτοπίες έγιναν η έδρα του κακού, καταδικασμένες κολάσεις που σώζονται την τελευταία στιγμή χάρη στην έλευση του Μεσσία-Υπερανθρώπου. Στην πραγματικότητα, πρόκειται για το τέλος της Ουτοπίας: οι ιδανικές πολιτείες επαφίενται στη «θεϊκή» παρέμβαση του ενός. Κι αυτός ο ένας δεν είναι ο αριστοφανικός Προμηθέας – ίσως επειδή στις «ουτοπικές μητροπόλεις» του μέλλοντος δεν υπάρχουν πονηροί Πεισθέταιροι.

Copyright©Λίτσα Χατζοπούλου / Email: litsah@gmail.com

[αρχή σελίδας](#)

Κώστας Νησιώτης: *Ο δικός μου Σεφέρης*

«Ο δικός μας ήλιος»

«Τ' άσπρο χαρτί σκληρός καθρέφτης /επιστρέφει μόνο εκείνο που ήσουν», γράφεις στο Θερινό Ηλιοστάσι. Τ' άσπρο χαρτί εξομολογητής, καθρέφτης, συνωμότης, σύντροφος, μαύρισε με τη γραφή σου και φώτισε τη μαυρίλα μου. Η φωνή σου ρωτά και σωπαίνει. «Σκύψε να μεις πάλι στη θήκη/ λεπίδι της σιωπής μου, χίμαιρα.» Φωνή ζεστή, λυπητερή, επικριτική. Φωνή ποιητή. Σε βλέπω φρακαρισμένο στα προξενεία, να συγχρωτίζεσαι με την εξουσία, να ακούς και να κουνάς το κεφάλι, να απαντάς διπλωματικά αλλά με το μάτι πάντα στον τόπο που αγάπησες. Στα αυλάκια του μυαλού σου γοργοκυλά ο στίχος και η κρίση. Στα ίδια δυνατά, βαθιά αυλάκια που χάραξαν οι θεοί της Ιωνίας, τρέχει η καθημερινότητα, το βίωμα και το όραμα. Τον Σεπτέβρη που ξενητεύτηκα εσύ εκοιμήθηκες. Η Ελλάδα σταμάτησε να σε πληγώνει. Η ουλή χάσκει. «Ο Σεφέρης ήταν ενσυνειδήτως διδακτικός. Μετά τον Παλαμά ο τελευταίος δίδασκαλος

του γένους. Δεν θα υπάρξει άλλος. Μας τελείωσε το είδος» γράφει η Νόρα Αναγνωστάκη. «Δεν περίσσευε ψυχή» να σε διαβάσω τότε, άλλα είχα στο μυαλό μου. «Δεν περίσσευε ψυχή να συλλογιστούμε εκτός απ' τη δύναμη να χαράζουμε λίγα σημάδια στις πέτρες που άγγιζαν τώρα πια το βυθό κάτω απο τη λίμνη.» Βιαζόμουν να χαράζω πέτρες, όχι για να πάω κόντρα στη λήθη, ήταν πολύ νωρίς για τέτοιες εμμονές. Τις στόλιζα και τις έβλεπα να βουλιάζουν. Στην χώρα που έκανες πρόξενος και σου έλειψαν οι άνθρωποι, όπως έλεγες, εγω άντεξα τριάντα χρόνια. Παντρεύτηκα, έκανα παιδιά, αλλά δεν έκανα φίλους. Πως να ταιριάξουν τα χνώτα του Έλληνα με τη μανιέρα του Εγγλέζου; Εκει έμαθα το δίκικο μαχαίρι της μοναξιάς. Την κρυστάλλινη ελευθερία της.

«Πάντα τον φανταζόμουν να γράφει τα ποιήματα ισοζυγιάζοντας τη γλώσσα της συνείδησης με τη συνείδηση της γλώσσας του», έγραφε για σένα ο Τάκης Σινόπουλος. Διαβάζοντας την Κίχλη, το Μυθιστόρημα, τον Ευριπίδη Αθηναίο, βλέπω κάτι παραπάνω. Ενα μάγο που ανασταίνει νεκρούς κόσμους και τους τοποθετεί ανάγλυφους στη φαντασία μας, όχι σαν παραμύθια αλλά σαν αλλοτινή πραγματικότητα.

«Τ' αηδόνια δε σ' αφήνουνε να κοιμηθείς στις Πλάτρες.» Ξαγρυπνάς. Μας παρακολουθείς ανήσυχος ουράνιος ιεροφάντης. Μαζί με τον Στράτη Θαλασσινό, τον Μαθίο Πασκάλη και τον Βαρνάβα Καλοστέφανο.

«Πως ακούγεται αυτό το ποίημα;» Σε φαντάζομαι να διαβάζεις μεγαλόφωνα κάθε σου στίχο. Οι ηχογραφήσεις σου κληροδότημα στην ακουστική βιβλιοθήκη της γλώσσας μας. Τα λόγια πότε αλυσίδα, πότε νησιά, πότε καμπάνες. Τα ονόματα τονισμένα με δέος. Αίαντας, Πρίαμος, Εκάβη, Τεύκρος.

Η πικρή εξομολόγηση: «Ημουν κι εγω στον πόλεμο τοξότης / το ριζικό μου ενός ανθρώπου που ξαστόχησε». Ο αυτοβιογραφικός απόηχος: «ψυχές μαραγκιασμένες απο δημόσιες αμαρτίες, καθένας κι ενα αξίωμα σαν το πουλί μες στο κλουβί του». Η οδύνη της θύμησης: «Ενα παρθένο δάσος σκοτωμένων φίλων το μυαλό μας.» Και η θλιβερή αποδοχή: «Η μοίρα μας, χυμένο μολύβι, δεν μπορεί ν' αλλάξει/ δεν μπορεί να γίνει τίποτε.»

Ρωτάς το «Αηδόνι ποιητάρη» εσυ ο διορατικός διπλωμάτης: «Αηδόνι αηδόνι αηδόνι/ Τι είναι θεός; Τι μη θεός; Και τι τ' ανάμεσό τους;» Δεν παίρνεις απάντηση. Δεν την ζητάς, ούτε την περιμένεις. «Τα ερωτήματα είναι πιο χρήσιμα από τη σιωπή», γράφεις στο δοκίμιο για τον Ερωτόκριτο. «Ποιός θα μας λογαριάσει την απόφαση της λησμονιάς;» Ερώτημα καυτό για σένα αλλά αναπάντητο, για να μας απελπίζει, όπως όλα τα ερωτήματά σου.

Μας απελπίζουν και τα συμπεράσματά σου. Πρέπει. Μπας και γίνουμε καλύτεροι. «Είμαστε όλοι καθώς η Νεκρή Θάλασσα πολλές οργιές κάτω απο την επιφάνεια του Αιγαίου.» Στοχάζεσαι με θλίψη, ξέροντας ότι δεν πρόκειται να αλλάξει τίποτα. «... τη σκέψη του πρόσφυγα τη σκέψη του αιχμάλωτου/ τη σκέψη/ του ανθρώπου σαν κατάντησε κι αυτός πραμάτεια/ δοκίμασε να την αλλάξεις, δεν μπορείς./ Ίσως και να 'θελε να μείνει βασιλιάς ανθρωποφάγων/ξοδεύοντας δυνάμεις που κανείς δεν αγοράζει».

Δεν παύεις ωστόσο να αναρωτιέσαι αν ο άνθρωπος έχει απο κάπου βοήθεια, ανάμεσα σε τόσα δεινά. Θρηνείς τους συμπατριώτες σου που χάθηκαν σ' έναν μάταιο [Τρωικό] πόλεμο και επικαλείσαι. «Αηδόνι αηδόνι αηδόνι/ Τι είναι θεός; Τι μη θεός; Και τι τ' ανάμεσό τους;» Η φωνή σου τραγουδιστή, το παιδί πλαντάζει μέσα σου. Θέλει να πετάξει στα Βουρλά και στην Σαλαμίνα, να παίξει κρυφτούλι στα κάστρα, να γίνει σπόρος πράσινος στο έδαφός τους, να ριζώσει. «Κι όμως λυπούμαι ακόμη γιατί δεν έγινα κι εγώ (όπως θα τό ηθελα) σαν το χορτάρι που άκουσα να φυτρώνει μια νύχτα κοντά σ' ένα πεύκο...»

Σκαλίζω μέσα μου να βρω τι είναι αυτό που με τραβά ξανά και ξανά στα ποιήματά σου. Η σιωπή που σφίγγει τη γλώσσα στη γραφή σου; («κι είναι η σιγή τάσι αργυρό όπου πέφτουν οι

στιγμές») Οι περιγραφές σου που θυμίζουν εγκαυστικές εικόνες; Οι κατατρεγμένοι ήρωες και η πίκρα για ό,τι δεν κατάφερες να κρατήσεις;

Πόσο συγκινεί η εμμονή, το πάθος σου με την έκφραση, σήμερα που η γλώσσα έχει καταντήσει φρασεολόγιο! «Κανένας κόπος, καμιά φροντίδα, καμιά ανάγκη του ύφους δεν αξίζει να λογαριαστούν, όταν πρόκειται για την ακρίβεια της ελληνικής έκφρασης» γράφεις κάπου, «η ακρίβεια είναι η ομορφιά που έχει χρέος να ανακαλύψει η γενιά μας». Και αλλού: «όσο λιγότερο σε απασχολεί η έκφραση, τόσο περισσότερο νομίζεις πως έχεις μέσα σου στοιβαγμένα αξιόλογα πράγματα.»

Ο ποιητής είναι καταδικασμένος στη μοναξιά του. Μέσα απο αυτή την ηθελημένη μοναξιά νιώθει κι εκφράζεται καλύτερα. «Αν το θέλησα να μείνω μόνος, γύρεψα τη μοναξιά, δε γύρεψα μια τέτοια απαντοχή.» Αλλά η μοναξιά, η παραγωγική μοναξιά, κατατρύχεται απο την αμφισβήτηση. «Κάποτε συλλογίζομαι πως τούτα εδώ που γράφω δεν είναι άλλο παρά εικόνες που κεντούν στο δέρμα τους φυλακισμένοι ή πελαγίσιοι». Κεντούσε πάνω σου ομορφιά και ασχήμια ο κόσμος, Πελαγίσιε, κι εσυ τις χάραζες με τα δικά σου κοπίδια σε ξύλο και σε πέτρα ελληνική. «Η δουλειά μου δεν είναι οι αφηρημένες ιδέες, αλλά ν' ακούω τι μου λένε τα πράγματα του κόσμου, να κοιτάζω πώς συμπλέκονται με την ψυχή μου και με το σώμα μου, και να τα εκφράζω» γράφεις στις Δοκιμές. «Τα δέντρα που ανασαίνουν τη μαύρη γαλήνη των πεθαμένων ...τα χαμόγελα, που δεν προχωρούν, των αγαλμάτων», «Ιστορισμένα παραμύθια στην καρδιά μας σαν ασημένια σκούνα μπρος στο τέμπλο μιας άδειας εκκλησιάς...» εικόνες βγαλμένες απο μια μακραιώνη Ιωνική ψυχή. «Τη νύχτα πάνω στην κουβέρτα του "Αι-Νικόλα" ονειρεύτηκα μια παμπάλαιη ελιά να δακρύζει.» Το συναίσθημά σου κόμπος στους αρχέτυπους του λαού μας.

Θα έλεγε κανείς πως αποζητούσες τη μοναξιά για να γράψεις. Ομως όχι. «Δεν είμαστε ποτέ μόνιμοι όταν γράφουμε. Πίσω από τα φώτα της ράμπας που αποτυφλώνουν και βυθίζουν την αίθουσα του θεάτρου στο σκότος, αισθανόμαστε ένα άγνωστο πλήθος που μας κρίνει. Συζητούμε μαζί του με το νου μας.» Το πλήθος σε έζωνε, δεν σ'αφηνε να χαλαρώνεις. Εξάλλου δεν σου ταίριαζε το χαλάρωμα. Το βλέμμα σου σπάθιζε το φως, τα αντικείμενα, τη φύση και το άρρητο. «Τη φλόγα τη γιατρεύει η φλόγα / όχι με των στιγμών το στάλαγμα / αλλά μια λάμψη, μονομιάς».

Κάποιοι σε είπαν δαιδαλώδη. Εσένα που λάτρευες το φως. Στον Βασιλιά της Ασίνης το φως εξουσιάζει τον δημιουργό. «Ο ποιητής ενα κενό./ Ασπιδοφόρος ο ήλιος ανέβαινε πολεμώντας/ κι απο το βάθος της σπηλιάς μία νυχτερίδα τρομαγμένη/χτύπησε πάνω στο φως σαν τη σαΐτα πάνω στο σκουτάρι:«Ασίνην τε Ασίνην τε...».Και στην Κίχλη η λυτρωτική επιταγή «όποιος ποτέ του δεν αγάπησε θ' αγαπήσει /στο φως. »

Ίσως επειδή δεν έπαυες να φροντίζεις το δέντρο της γλώσσας, ίσως επειδή κρατάς με τα δόντια το μαλαματένιο καράβι με τις μνήμες και τους όρκους, ίσως επειδή οι ασπάλαθοι ξέθαψαν 2500 χρόνια θλίψης σαν να ήταν χτες, ίσως για αυτή και μόνο τη συμβουλή σου, σε νιώθω να κυλάς στις φλέβες μου. Απελάτη της απώλειας.

*Για να πεις αυτό που θέλεις να πεις
πρέπει να φτιάξεις μιαν άλλη γλώσσα
και να τη θρέψεις για χρόνια και χρόνια
μ' ότι αγάπησες, μ' ότι έχασες, μ' ότι
δε θα ξαναβρείς ποτέ...*

Λουξεμβούργο 27 Αυγ. 08 Κώστας Νησιώτης

Copyright© Κώστας Νησιώτης

αρχή σελίδας

Χριστιάνα Αβραμίδου

Μαζεύω κόλλες, βιβλία, γράμματα... Αν και
προτιμώ μινιατούρες μπιμπελό: αεροπλανάκια,
τρενάκια,
βαρκούλες, κανό,
να χω λιμάνι
στο σπίτι μου μέσα,
αεροδρόμιο δικό μου
και σιδηροδρομικό σταθμό.

Λίγα τελικά πράγματα
δεν πεθαίνουν με το χρόνο -
ούτε καν με τη ζέστη του καλοκαιριού -
που είναι πάντα αφόρητη
και μόνοι ξαπλώνουμε τα βράδια. Κανείς να μην μας ακουμπάει, να μην μας αγγίζει.
κανείς.

Από όλα τα μαγειρικά είδη,
απεχθάνομαι μαχαιροπύρινα να πλένω. ...Και το ποτήρι σου,
που το παίρνεις τη μια μέρα, το χρησιμοποιείς
και το ακουμπάς στον πάγκο, στο ίδιο σημείο,
για μια επόμενη φορά
που ίσως το χρειαστείς.

Απ' τη στιγμή που το ίδιο το φεγγάρι έχει αρχίσει να ψεύδεται
πως να πειστείς
πως έρχεται το βράδυ;

Είναι κάποιες μέρες
που το κρύο σε αναγκάζει να ζήσεις τον πιο άτυχο εαυτό σου.
Σε εγκλωβίζει στην ανία
και την κούραση των λαθών σου,
και σε αναγκάζει να ζεσταθείς,
γλείφοντας τον παγετό σου.

Είναι αυτές τις μέρες,
που επιμένεις να ντύνεσαι Ποιητής
(αρχοντικά να επιδεικνύεις στα μπαλκόνια τις αντοχές
σου).

Η προτεραιότητα σου...
Ένα ζεστό πιάτο φαί
-εγχώριας παραγωγής-
(η εξωτική κουζίνα
ανακατεύει τα μυαλά σου).

Έρχεται όμως έπειτα ο λογαριασμός.
Και η ώρα να πληρώσεις (σε ξένο πάντα νόμισμα). Το χέρι βαθιά να βάλεις στην τσέπη,
και στο τραπέζι,
να αφήσεις μια καρδιά.

Δεν υπάρχει πια δικαιολογία για ότι κάναμε. Δεν είναι η αγάπη ψωμί
να τ' αγοράζεις φρέσκο κάθε μέρα.

Αφού συγκρίνεις τη νύχτα με το σκοτάδι και τον έρωτα με την αγάπη,
κοντοστάσου λίγο
- στοχάσου -
παιχνίδι στο σταυρόλεξο είναι: «βρες τη διαφορά».

Copyright©Χριστιάνα Αβραμίδου

[αρχή σελίδας](#)

Σταύρος Λαμπράκης

Οι συμφωνίες Κυρίων

Των ψιλόλιγνων κυρίων με τα μακρουλά πρόσωπα και τα ψηλά καπέλα
επισφραγίζονται με σφιχτές χειραψίες και πλούσια τσιμπούσια μέσα σε λόμπυ παριζιάνικων
ξενοδοχείων που μυρίζουν αβανέζικα πούρα
ενώ οι φτωχοί και στερημένοι, συνεννοούνται με ειλικρινή νεύματα
και χαμηλωμένα βλέμματα, μπεκρουλιάζοντας σε ολιγόφωιστα μεζεδοπωλεία
πίνοντας το μεροκάματο γουλιά γουλιά
εις υγείαν και εις καλήν αύριον.

Στο στόμα

Μεσ' το
στόμα
ακόμα επανα
λαμβάνω
πάνω
κάτω
τα ίδια πως
από ώρας
τώρα
τάχα
ζω.

λέω ότι θα φύγω να σε αφήσω, αλλά απλά

Μπλοφάρω
για φάρο εσύ
είχες κάτι
ότι-ότι
και εγώ
είμαι ένας
όποιος και όποιος.
τι σημασία έχει τώρα
τέλος
τελεία και παύλα
μου λες.

Τυχαία δεν

βρεθήκαμε
βαρεθήκαμε
να λέμε
-κάνε κάτι
εσύ
-να κάνω κάτι
εγώ
να γλυτώσουμε
τον διάλογο.

Το κερί

Το μοναδικό κερί αναμμένο είναι το δικό μου
σφηνωμένο, μοναχό, το ζεστό
στην άμμο και το μόνο
που αναρωτιέμαι είναι πόσο πρέπει να στέκει εκεί
δίπλα στα άλλα που ξεκουράζονται από ώρας
μέχρις ότου σιγά σιγά λιώσει και σκληρύνει
σε μια άλλη μορφή, όχι πια λιγνό και υπερήφανο
αλλά γυμνό και μετανιωμένο.

Το κερί 2

Το μοναδικό κερί αναμμένο είναι αυτό που
δεν έσβησε ο γέροντας με την αδύνατη του ανάσα.
Ίσως να 'ξερε, με κάποιο παράξενο τρόπο να 'ξερε
ότι πρέπει να μείνει εκεί λίγο περισσότερο από τα άλλα
που τώρα τα κρατά σαν ένα μπουκέτο ματσικόρυδα,
περιμένοντας το δικό μου να σβήσει από μόνο του, μόνο του
μόνο όταν νιώσει έτοιμο.

Copyright©Δώρα Κασκάλη

[αρχή σελίδας](#)

Έλενα Μαρή – Van der Sluis: από την *«Η τριλογία του Μεγάλου Ρολογιού»*

Δεύτερο Μέρος: *Στο δωμάτιο με τους υδρατμούς*

Στάχτη στις στάχτες οι μνήμες μας, να αδημονούν το πλήρωμα του χρόνου στο δωμάτιο με τους υδρατμούς. Αμφίβολες αναπαραστάσεις από κάτι που κάποτε ήταν βιώσιμο και για πολλούς βιώσιμο συνεπάγεται και πραγματικό. Να είναι τόσο σύντομη η αλήθεια άραγε; Να διαρκεί για τόσο όσο το σύντομο τικ του ρολογιού που την κυοφορεί; Στο επόμενο τακ η αλήθεια του τικ έχει μετατραπεί σε εντύπωση. Κάθε τικ και τακ που περνά την ντύνει και με ένα πέπλο παραπάνω. Μόνο αν την ντύσεις με ψέματα προσποιείται πως ξεσκεπάζεται. Και μόνο αυτό μένει στο τέλος: στάχτη στις στάχτες.

Ένας αδιάφορος σωρός από αμφίβολα όνειρα πια, στριμωγμένα σε ένα ξύλινο μπαούλο που μυρίζει μούχλα και χρόνο. Μέσα εκεί καυσόξυλα και παλιοσίδερα, ένα μπουκέτο μαραμένα γαρύφαλλα, λειψά κιτρινωμένα βιβλία, ξεφτισμένα υφάσματα, ξεθωριασμένες φωτογραφίες, μικρά κομμάτια πλαστικό, σίδηρο, ξύλο και οστά. Σε τι να χρησίμευαν άραγε; Μα έχει πια σημασία; Και μόνο αυτό έχει σημασία στο τέλος: η έλλειψη σημασίας.

Ένα μακρόστενο κομμάτι από βρώμικο μπεζ πλαστικό. Είναι χειμώνας βαρύς και φτύνουν σπίθες τα μουσκεμένα ξύλα στο χάλκινο τζάκι. Το δωμάτιο ασφυκτιά στους υδρατμούς της κατσαρόλας που σιγοκαίει μονάχη της από ώρα. Μέσα από την ομίχλη των υδρατμών και του καπνού ίσα που διακρίνεται ένα κοριτσάκι να κάθεται οκλαδόν στο παχύ, μάλλινο χαλί. Ανάμεσα από τα πόδια της μια ξανθομάλλα πλαστική κούκλα με μπεζ δέρμα μιλά και κινείται σε χρόνους μελλοντικούς και αόριστους. Δεν υπάρχει τίποτα πέρα από τη θωριά της μικρής κούκλας για το κοριτσάκι, κανένας άλλος χώρος, κανένας χρόνος. Εκεί έχει στοιβαχτεί όλος ο κόσμος της, στη περίμετρο αυτού του μικρού σημείου από παχύ μαλλί. Εκεί όλα ελέγχονται, όλα είναι εφικτά. Η μαμά γελώντας κάθεται δίπλα της και την ρωτά για την κούκλα. Αποφασίζουν παρέα τώρα το πεπρωμένο της, την επόμενη λέξη της, την επόμενη κίνησή της, το επόμενο και το προηγούμενο λεπτό της, τη μοίρα της. Την σέρνουν στο χαλί, την στριφογυρίζουν από τα μαλλιά, την βάζουν να μιλήσει για τα όνειρα που της όρισαν, την καθίζουν, την ξαπλώνουν, την πετάνε σε μια γωνιά και ξεχύνονται η μια στην αγκαλιά της άλλης. Η κούκλα δεν διαμαρτύρεται. Γίναν συνεργάτες θεοί. Η κούκλα είναι το σημείο που τέμνονται οι κόσμοι τους, είναι ο δικός τους χωροχρόνος, εκεί όπου όλα είναι προβλέψιμα, μα συνάμα σφύζουν από έξαψη. Κι αυτή η μικρή πλαστική κούκλα αρκεί για να μην έχει τίποτε άλλο αξία: ο βαρύς και κρύος χειμώνας, η σθεναρή φωτιά, η κατσαρόλα που σφυρίζει, οι πυκνοί υδρατμοί, το αμυδρό παρελθόν και το αβέβαιο μέλλον, το βέβαιο τέλος. Και μόνο αυτό έμεινε στο τέλος: ένα μακρόστενο κομμάτι από βρώμικο μπεζ πλαστικό.

Ένα κομμάτι ασπρόμαυρο καρό ύφασμα. Ένα κορίτσι περπατά καμαρωτά σαν κύκνος στην άκρη του δρόμου. Νιώθει πως όλοι οι φακοί του σύμπαντος έχουν εστιάσει επάνω στο όμορφο καινούργιο φόρεμά της. Μέσα σε αυτό μεταμορφώθηκε σε εξαιρετική σημαντικότητα, μέσα σε αυτό έγινε ξάφνου αναπόφευκτα ορατή. Η ύπαρξή της απέκτησε κάποιο άλλο υπέρτατο νόημα που δεν μπορεί να αγνοηθεί, μια αισθητική ανώτατη που δεν μπορεί να μην λατρευτεί. Μονάχα αυτό αρκούσε για να την κάνει το κέντρο του σύμπαντος. Και μόνο αυτό έμεινε στο τέλος: Ένα κομμάτι ασπρόμαυρο καρό ύφασμα.

Ένα συμπιεσμένο κομμάτι ροζ μπογιάς. Μια έφηβη κοπέλα κοιτάζεται στον καθρέφτη και χαμογελά. Σφύζει από ηλιαχτίδες το γέλιο της και κάνει τον καθρέφτη να αστράφτει. Του κλείνει το μάτι πονηρά και αλλάζει στάσεις και γκριμάτσες. Φέρνει το κραγιόν στο στόμα της και μες στον καθρέφτη παρατηρεί πως της βάφει τα χείλη. Γράφει πως θα τον αγαπάει για πάντα και σφραγίζει το γράμμα με το σχήμα των χειλιών της, έτσι όπως το περιγράφει το ροζ το κραγιόν. Σφραγίδα από βουλοκέρι το κραγιόν σφράγισε ανεξίτηλα το πόθο της. Και μόνο αυτό αρκούσε για να την κάνει να τον αγαπάει για πάντα. Και μόνο αυτό έμεινε στο τέλος: Ένα συμπιεσμένο κομμάτι ροζ μπογιάς.

Ένα μαυρισμένο κομμάτι χρυσού. Η μαμά στο κρεβάτι ανασαίνει βαριά. Μία νέα κοπέλα στέκει στο πλευρό της και με τρεμάμενα δάχτυλα τα μαλλιά της χαϊδεύει. Δεν μιλάνε με λέξεις παρά κοιτιούνται βαθιά στα μάτια και εξομολογούνται χιλιάδες πόθους, ευχές, υποσχέσεις, ελπίδες, φόβους, όνειρα, μνήμες, θυμούς, λαχτάρες και πόνους που δεν ξέρουν οι γλώσσες πώς να αρθρώσουν. Η μαμά με δυσκολία φέρνει το χέρι στο λαιμό, ξεκουμπώνει το χρυσό μενταγιόν της και το ακουμπά στην ιδρωμένη παλάμη της νέας κοπέλας. Η στερνή της ανάσα και οι στερνές της οι λέξεις φυλάχτηκαν στο κούφιο φυλαχτό της, πολύτιμοι θησαυροί που δεν μετριούνται με την τιμή της αξίας. «Δεν θα φύγω ποτέ. Μη φοβάσαι μικρή μου.» έχει φυλαχτεί μέσα εκεί. Κι αυτά τα λόγια ήταν αρκετά για να κάνουν τη μητέρα να μείνει, μα την κοπέλα να φοβάται για πάντα. Και μόνο αυτό έμεινε στο τέλος: Ένα μαυρισμένο κομμάτι χρυσό.

Ένα μαραμένο κόκκινο πέταλο. Εκστασιασμένη μια νέα γυναίκα χορεύει ένα ξέφρενο βαλς στο σαλόνι της μέσα με ένα μεγάλο μπουκέτο κόκκινα τριαντάφυλλα στην αγκαλιά της για παρτενέρ. Με καλλιγραφικά γράμματα στη κάρτα γράφει «για πάντα δικός σου». Και μονάχα αυτά αρκούσαν να τον κάνουν δικό της για πάντα. Και μόνο αυτό απέμεινε στο τέλος: Ένα μαραμένο κόκκινο πέταλο.

Ένα κιτρινωμένο κομμάτι δαντέλας. Μια γυναίκα φοράει ένα δαντελένιο σκουφάκι στη νεογέννητη κόρη της. Η λατρεία κάνει τα μάτια της να ιδρώνουν και τα δάχτυλά της να τρέμουν. Από λάθος γρατζουνάει ελαφρά το μαγουλάκι του μωρού της. Το μωράκι βάζει τα κλάματα μα η νέα μητέρα πνίγεται μέσα σε ένα γέλιο πληρότητας. Μέσα στο κλάμα της κόρης της αναγνωρίζει την ηχώ της λατρείας, ακούει την φωνή της αγάπης. Και μονάχα αυτή η στιγμή αρκούσε για να ακούει την φωνή της λατρείας να παραμιλά στη σκέψη της μέσα, για πάντα. Και μόνο αυτό απέμεινε στο τέλος: Ένα κιτρινωμένο κομμάτι δαντέλας.

Ένα ξεθωριασμένο χαρτί. Μια ώριμη γυναίκα κοιτά φοβισμένη το γράμμα. Δειλιασμένη το ανοίγει και διαβάσει με κομμένη την ανάσα. «Σε αγαπώ μα σε αφήνω». Αυτή αναφωνεί: «Πόση θλίψη! Θεέ μου πόση θλίψη!». Κι αυτό μονάχα αρκούσε για να την κάνει θλιμμένη για πάντα. Και μονάχα αυτό έμεινε στο τέλος: Ένα κομμάτι ξεθωριασμένο χαρτί.

Μια λαστιχένια σόλα. Μια μεσήλικη γυναίκα βαδίζει μόνη στο συνωστισμένο πεζοδρόμιο. Ο ουρανός είναι μολυβένιος και καταθλιπτικός. Τα σύννεφα έχουν κατέβει τόσο χαμηλά που η γυναίκα νιώθει πως τα κουβαλάει στην πλάτη της. Τα κόκκαλα της πονάνε και τρίζουν. Η ανάσα της μυρίζει πηλό. Βαδίζει με τα μάτια στυλωμένα στις μύτες των παπουτσιών της. Τον τόπο από όπου έρχεται άνοιξε η γη και λαιμαργα τον κατάπιε. Σβήστηκε από κάθε χάρτη και μνήμη. Δεν ξέρει που πάει ούτε γιατί συνεχίζει να βαδίζει. Δεν έχει αφετηρία, δεν έχει προορισμό. Ότι της ανήκει είναι το έδαφος που για λίγο τα παπούτσια της πατάνε. Τίποτε άλλο. Κι αυτό αρκούσε

για να είναι μια άσκοπη διαβάτης για πάντα. Και μόνο αυτό απέμεινε στο τέλος: Μια λαστιχένια σόλα.

Ένα σκουριασμένο γρανάζι. Είναι χειμώνας βαρύς και φτύνουν σπίθες τα μουσκεμένα ξύλα στο χάλκινο τζάκι. Το δωμάτιο ασφυκτιά στους υδρατμούς της κατσαρόλας που σιγοκαίει μονάχη της από ώρα. Μέσα από την ομίχλη των υδρατμών και του καπνού ίσα που διακρίνεται μια γρια γυναίκα να κάθεται σε μια ξεφτισμένη βελούδινη πολυθρόνα μπροστά από το τζάκι. Το βλέμμα της το έχει απορροφήσει το ξύλινο σιδερένιο ρολόι που κοσμεί το χάλκινο τζάκι. Νευρικά τικ και τακ που καυχιούνται πως μετράνε τον χρόνο. Η γρια γυναίκα φθονεί το γρανάζι που κάνει το ρολόι να λειτουργεί και το παρακαλεί να κάνει τους δείκτες να γυρίσουν ανάποδα. Είναι λέει τόσα που έχασε, τόσα που ξέχασε και θέλει να ξαναθυμηθεί, τόσα που θα ήθελε να ζήσει ξανά, κι άλλα τόσα να αλλάξει. Επάνω στα γόνατά της είναι αφημένο ένα ξύλινο κουτί που κυοφορεί απροσδιόριστα αντικείμενα. Ένα μακρόστενο κομμάτι από βρώμικο μπεζ πλαστικό, ένα κομμάτι από ασπρόμαυρο ύφασμα, ένα κομμάτι συμπιεσμένης ροζ μπογιάς, μαυρισμένο χρυσό, ένα μαραμένο κόκκινο πέταλο, ένα κομμάτι κιτρινωμένης δαντέλας, ένα ξεθωριασμένο χαρτί, μια πλαστική σόλα: στοιβαγμένα στο κουτί που κείται στα κουρασμένα της πόδια. Η γυναίκα κρατά σφιχτά το κουτί καθώς έχει αφεθεί ολοκληρωτικά στην υπνωτική περιστροφή των δεικτών, στα εκστατικά τικ και τακ. Οραματίζεται το γρανάζι να λειτουργεί ακατάπαυστα κι αλάθητα για να εκτελέσει τον σκοπό του: να μετράει τον χρόνο. Το φθονεί που αυτό έχει ένα ακριβέστατα ορισμένο σκοπό. Σκέφτεται πως ποτέ το γρανάζι δεν θα το βασάνισαν οι αναζητήσεις ενός σκοπού, ενός νοήματος. Θυμάται αυτό το γρανάζι από τότε που απέκτησε την λειτουργία της μνήμης. Ο ήχος και οι περιστροφές του δεν έπαψαν στιγμή, μα ήταν τόσο επίμονες, τόσο προφανείς, τόσο δεδομένες, τόσο οφθαλμοφανείς που δεν τις αντιλήφθηκε ποτέ. Και να τώρα, κάθεται και τα παρατηρεί με τόση επιμονή και αφοσίωση, λες και θέλει να αναπληρώσει τον χρόνο που τα αγνόησε, να διεισδύσει σε αυτόν, να τον γνωρίσει: όχι λειψό και σαν φωτογραφία όπως τότε, μα ολάκερο, τρεχούμενο, σαν καυτό σίδηρο σε υγρή μορφή να στάζει στα μάτια της μπροστά, να στερεώνεται και να χτίζει τούτο τον τοίχο που θα την φυλακίσει στο τέλος του χρόνου. Και αυτό το αόρατο γρανάζι που κρύβεται στα σπλάχνα του ρολογιού αρκεί για να μην έχει τίποτε άλλο αξία: ο βαρύς και κρύος χειμώνας, η σθεναρή φωτιά, η κατσαρόλα που σφυρίζει, οι έκδηλοι υδρατμοί, το αμυδρό παρελθόν και το αβέβαιο μέλλον, το βέβαιο τέλος. Και μόνο αυτό έμεινε στο τέλος: ένα σκουριασμένο γρανάζι.

Ένα σάπιο ξύλινο κουτί. Μια γρια γυναίκα είχε διαφυλάξει τα κομμάτια της ύπαρξής της μέσα εκεί. Πέθανε κοιτώντας ένα ρολόι και πριν πει σε κανένα τη σημασία των περιεχομένων του κουτιού. Οι κληρονόμοι της συμφώνησαν πως ήτανε γεμάτο σκουπίδια και το πέταξαν μέσα στο χάλκινο τζάκι. Όλα τα αντικείμενά που κυοφορούσε το κουτί έγιναν στάχτη στις στάχτες. Όλα εκτός από το σιδερένιο γρανάζι που συνεχίζει να λειτουργεί ακατάπαυστα ακόμα και μέσα από τις αποπνιχτικές στάχτες.

Copyright©Ελενα Μαρή – Van der Sluis

[αρχή σελίδας](#)

Αθανάσιος Κρήνης

Η μπάντα

Η μπάντα των μικρών παιδιών
προχωρούσε.

Όλη η πολιτεία μια αποφλοίδα σημύδας,
το αίμα παγωμένο στα περβάζια
και τα τραγούδια των γέρων
όμορφα από καιρό, χόρευαν ξεραμένα
στους έρημους βάλτους.

Ο κουρνιαχτός των ημερών
ποδοβολούσε στον ορίζοντα.
Τράνταζαν οι κόρες των ματιών μας
κύρτωνε στο διάβα η ερημιά
κι έδιωχνε απ' τις αλήθειες την ελπίδα.

Η μπάντα των μικρών παιδιών
πέρναγε στο βάθος τα σοκάκια.
Να ο μικρός τυμπανιστής
ανάμεσα στους πρώτους,
κρατάει τον ρυθμό και πάει...

Στις γρίλιες των δρόμων έχασκαν φύκια·
τα ξύλινα παγκάκια στάχτη δακρύζοντας
αγκύλωναν νόστους κραταιούς
στα ύποπτα σύννεφα φλέγονταν
ο μέλανας χορός και το ξύδι.

Ήταν παράξενες εκείνες οι ώρες.
Ένας βρυχηθμός
της μνήμης μέσα στο σύθαμπο
η σκέψη απόδρασης μέσα στο άζωτο
και πάλι, ένα πουλί που ανοίγοντας
τα φτερά του και μένει.

Η μπάντα των μικρών παιδιών
σε σειρά στα στενά κελαηδούσε.
Να η ναζιάρα η Αργυρώ
με το ωραίο της φλάουτο,
χαμογελάει και παίζει...

Ο καπνός των χαλασμάτων φώτιζε
τα υμέναια πρόσωπα.
Σπιθαμή λύπης άλικης για να σταθείς
πάνω στο ξίφος.

Παντού χαμόγελα και τερηδόνα πολλή
γύρω από τις λέξεις.

Στρυφνή πανδουρίδα γελούσε στα δάση
κι ο ορμαθός της σήψης σαΐτωνε
το φως.
Μιας ανείπωτης πέτρας το ξέσπασμα έρρεε
στα κλειστά δάκρυα των χειρών
και στο χνούδι.

Η μάντα των μικρών παιδιών
σαν τσιρίδα μυρτιάς προχωρούσε.
Να ο αρχηγός ο Παντελής
να κι ο χαζός ο Λιάκος,
με τα κοντοπαντέλινα...

Στο γέρμα του απόβραδου καλπάζαν
άσπρα άλογα.
Και στρατεύματα χαλκέντερα
με εμβατήρια πρόστυχα και αραβίδες
μπιστικές
περνούσαν για αιώνες
έξω από την πόρτα μας.

Έπαιρναν τότε φωτιά τα γηραιά ναυάγια
αργοπυρώναν οι ακτές
και του Θεού το πρόσωπο γρίφος στικτός:
- ποιο είναι εκείνο το ποίημα
που το ρίχνεις στα θεμέλια
και εκρήγνυνται κόσμοι;

Η μάντα των μικρών παιδιών
με μαρς χαρωπό προχωρούσε.
Να η Μαρία, να η Φωφό
ο Νικόλας και η Τασούλα,
φυσούν μες στις τρουμπέτες τους...

Ας ήταν.
Ο χρόνος κυλούσε θρασύς,
έτσι πάντως ελπίζαμε. Κι αυτό θα περάσει.
Δεν μπορεί, δεν είναι το αίμα μας
ας κυλήσει.
Στην παλιά ρεματιά, στον νεραϊδόμυλο
ας κυλήσει.
Εμείς δεν θα 'μαστε ποτέ. Ευλογημένος
ο Ερχόμενος.

Και η μπάντα των μικρών παιδιών
προχωρούσε.

Να ο μικρός τυμπανιστής ανάμεσα στους πρώτους,
Με το κομμένο του ζερβί
κρατάει τον ρυθμό και πάει.

Να η ναζιάρα η Αργυρώ με το ωραίο της φλάουτο
και την σφαίρα ανάμεσα στα μάτια.

Χαμογελάει και παίζει.

Να ο αρχηγός ο Παντελής να κι ο χαζός ο Λιάκος,
με τα κοντοπαντέλινα
και τα λειωμένα πόδια.

Να η Μαρία, να η Φωφώ ο Νικόλας και η Τασούλα.
Φυσούν μες στις τρουμπέτες τους
βγαίνει το αίμα από το στόμα.

Ήμασταν όλοι μας
εκεί
παρόντες στους αιώνες.
Χειροκροτούσαμε, ναι
βλέποντας τούτο που ήμασταν
να φεύγει μακριά μας.

Η μπάντα των νεκρών παιδιών
προχωρούσε...

Copyright©Αθανάσιος Κρήνης

[αρχή σελίδας](#)

Θοδωρής Βοριάς

Εκτός χρόνου εκ πεποιθήσεως

Οι ώρες,
οι μέρες δε ρωτάνε,
όπως κι εσύ,
για μένα.

Φαίνεται πως βρίσκομαι
εκ πεποιθήσεως εκτός χρόνου.

Αντιδρά το ρολόι
γιατί αλλάζω συνέχεια ζωή.

Τα σκαλοπάτια δεν δέχονται να τ' ανεβαίνω
με τρόπο ακαθόριστο.

Τα όνειρα δεν ανέχονται
να τα βλέπω αντεστραμμένα.

Η μοναξιά απορεί που την αντέχω.

Κι οι άλλοι,
οι άλλοι περπατάνε σαν άνθρωποι στο δρόμο,

ψηφίζουν, συναλλάσσονται,
διασκεδάζουν, ερωτοτροπούν

σύμφωνα με το νόμο
και τη μόδα.

Οι άλλοι είναι συνεπείς,
επιβεβαιώνουν πάντα
τις ενδείξεις των δεικτών
του ρολογιού.

*

Σήμερα έγινα δρόμος

Σήμερα έγινα δρόμος,
κάθε φορά μαζεύομαι στα ποιήματα
γίνομαι ένα κομμάτι νύχτας στην τσέπη,
γίνομαι φεγγάρι, δέντρο...
-σήμερα έγινα δρόμος.

Τρεκλίζει ένας μεθυσμένος,
τ' αυτοκίνητα τον περνάνε σύριζα.

Πάνω μου κυλάει ένα τσιγάρο αναμμένο
κι αφήνει στα χέρια μου μαύρα σημάδια.

Όσες φορές έγινα δρόμος έτσι πόνεσα,
με πάτησαν,
με τρύπησαν
και μ' έφτυσαν.
Θρήνησα ματωμένους τραυματίες
που σέρνονταν στην αγκαλιά μου.

Σ' αναζητώ επίμονα
κι ας με πονάνε άγρια βήματα,
ας ανοίγουν με τα λόγια
στο στήθος μου λακούβες,
ας λασπώνω.

Έμαθα να μαζεύομαι
στα ποιήματα,
σήμερα έγινα πάλι δρόμος.

*

Ουτοπίες της καταστάσεως

Πήρες να διαβάσεις αυτό το ποίημα,
να μεταμορφώσεις τις στιγμές σου στίχο στίχο.

Περιμένεις ν' ανακαλύψεις μαύρους δρόμους
που αλλάζουν σε χωματόδρομους,
ξεφτισμένες σημαίες δημόσιων υπηρεσιών
που ζωηρεύουν ηρωικά,

αυθόρμητες διαδηλώσεις ευσυνείδητων συμπολιτών,
αλλά δε μας χρειάζονται οι ουτοπίες.

Σ' αυτή τη σελίδα,
κάθομαι απέναντί σου
και σε κοιτάζω ίσια στα μάτια

-θαρρώ πως μοναχά μ' αυτό το τρίστιχο
σώζεται το ποίημα κι η κατάσταση.

*

Την ύστατη στιγμή

Να μη σηκώσεις τα χέρια ψηλά
ο ήλιος θα στα κάψει.

Να δεις που όλες οι σφαίρες τους
θα πέσουν στον τοίχο
-μιλώ για τις καινούργιες σφαίρες
που φτιάχνουν
από ξεραμένη λάσπη εφημερίδων.

Ούτε να προσκυνήσεις καταγής·
τα γόνατα κι οι παλάμες
ώρα την ώρα ριζώνουν στο χώμα
και γίνεσαι κατάκοιτος.

Ορθός να μείνεις,
μη φοβάσαι,
σαν θα σε βλέπουν όρθιο,
εκείνοι θα φοβούνται

Copyright©Θοδωρής Βοριάς

αρχή σελίδας

Νίκος Παργινός: από το 5ο κεφάλαιο του βιβλίου «Κρεμάλα», εκδόσεις Άγκυρα

Οι μέρες στο 8ο Δημοτικό Σχολείο με τον Π__η και τον Δη_ή__η ήταν, όπως και να το κάνουμε, μεγάλη εμπειρία. Πάντα αντιμετώπιζα το μεγάλο δίλημμα, με ποιόν από τους δύο θα έπρεπε να μοιραστώ το πρώτο ή το τελευταίο θρανίο. Βρισκόμουν μεταξύ φθοράς και αφθαρσίας. Πολλές φορές άλλαζα θέση, μόνο και μόνο, για να μην αισθάνεται άσχημα κάποιος από τους δύο. Ο δάσκαλος μας γνώριζε τη δυσχερή θέση μου και έδειχνε ανοχή στις συχνές μετακινήσεις μου, κι εγώ εκμεταλλευόμουν δεόντως τα συχνά πήγαινε - έλα, συνδυάζοντας το τελευταίο θρανίο στο πλευρό του Π__η, με την ιδιότητα του αδιάβαστου και την πρώτη θέση, μπροστά από το μαυροπίνακα, πλάι στον Δη_ή__η, με την καλύτερη δυνατή σπιτική προετοιμασία. Παρόλα αυτά, όποτε ήμουν διαβασμένος, είχα στο πλάι μου τον Π__η, κι όποτε θεωρούσα πως ήμουν απροετοίμαστος, κατέληγα στον Δη_ή__η, κι αυτό, γιατί κι εκείνοι άλλαζαν χωρίς να με ρωτάνε, θέσεις, θέλοντας ο ένας να καλύψει τον άλλον και θεωρώντας πως εγώ πάντα θα είμαι διαβασμένος, για να σώσω την όποια δυσάρεστη κατάσταση. Άσε που μετά από χρόνια συνειδητοποιήσαμε, πως ο δάσκαλος είχε ψυλλιαστεί τον αλγόριθμο των αλλαγών μας και καταλάβαινε πότε και ποιός ήταν αδιάβαστος. Γι' αυτό και συνήθως, όσες αλλαγές κι αν κάναμε, όποιος κι αν ήταν αδιάβαστος, ήταν δεδομένο πως θα αποκαλυπτόταν.

Στα διαλείμματα κυριαρχούσαν το ποδόσφαιρο και οι βόλοι. Πάντα με τα παιδιά επιλέγαμε το ίδιο αγωνιστικό στρατόπεδο, μόνο και μόνο για να μπορούμε να τσακωνόμαστε και να επιρρίπτουμε αβίαστα και χωρίς ενδοιασμούς τις όποιες ευθύνες της ήττας ή του εύκολου γκολ στο παθητικό μας, ο ένας στον άλλον πολύ πιο εύκολα από ό,τι αν αγωνιζόμασταν αντίπαλοι. Οι μάχες ήταν αδυσώπητες και συνήθως κατέληγαν σε γενικευμένες συρράξεις, όπου εμπλέκονταν πολύ περισσότεροι από τους παίκτες των ομάδων, γνωστοί, φίλοι, κοπέλες που τύχαινε να περνούν από τον αγωνιστικό χώρο, ακόμα και δάσκαλοι επιβεβαιώνοντας την επιρροή του αθλήματος σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της κοινωνίας, καθώς και τις προεκτάσεις της.

Συνήθως, όταν γιορτάζαμε κάτι ιδιαίτερο, μια κενή ώρα, καμιά αργία, κάνα τέταρτο μεγαλύτερο διάλειμμα λόγω υποχρεώσεων του δασκάλου, στήναμε πρόχειρα με τη διπλανή τάξη έναν συναρπαστικό αυτοσχέδιο αγώνα «σάνταλα Μαρία» ή «μακριά γαϊδούρα». Ορμούσαμε μανιασμένα ο ένας μετά τον άλλο πάνω στις εν σειρά τοποθετημένες ανυπεράσπιστες και κυρτές πλάτες των άλλων της αντίπαλης ομάδας, μέχρι να επέλθει το επιθυμητό ρήγμα και να γίνουμε όλοι ένα κουβάρι ξεσπώντας οι μεν σε πανηγύρια, οι δε σε παράπονα και διεκδικήσεις, ενώ στο τέλος μόνιμη κατάληξη ήταν οι γενικευμένες συρράξεις και συμπλοκές. Άλλοτε πάλι, χωριζόμασταν σε ζευγάρια και ανέβαινε ο ένας πάνω στους ώμους του άλλου, μέχρι να οριζοντιώσει κάθε κατακόρυφο απειλητικό στόχο.

Όλα αυτά, μέχρι να έρθει η πρώτη και σημαντικότερη αλλοτρίωση της ζωής μας μέσα από τα αμέτρητα για μας κυβικά μπετόν, αυτά που αδυνατούσαμε να φανταστούμε ως ποσότητα στα παιδικά μυαλά μας, αλλά που όμως επιμέτρησαν και πιστοποιήσαν οι μεγάλοι επακριβώς. Τα κυβικά μπετόν που χρειάστηκαν για τη νέα πτέρυγα του παραρτήματος του σχολείου και την εξαφάνιση του καλύτερου χώρου της αυλής με τα ψηλά δέντρα και τα πεζούλια, που χαιρόσουν να κάθεται και να απολαμβάνεις τη σκιά τους και τα κελαηδίσματα των πουλιών. Μαζί με το αφηρημένο γήπεδο του ποδοσφαίρου θεμελιώθηκαν και τα σημεία που δημιουργούσαμε συγκρούσεις και καραμπόλες με τις εκατοντάδες μπίλιες μας σβήνοντας από τον παιδικό χάρτη των διασκεδάσεών μας πολλές αρένες εκτόνωσης.

Τα χρόνια κυλούσαν και η φιλική μας σχέση δυνάμωνε περνώντας μέσα από τις συμπληγάδες των παιδικών περιπετειών. Μέσα από τις ρήξεις, τον ανταγωνισμό, την παιδική υπερηφάνεια και την προκατάληψη, αναδεικνύονταν η αγάπη, η φιλία και ο αλληλοσεβασμός. Άλλωστε, δεν είναι τυχαίο πως η φιλία μας παρέμεινε ανεξίτηλη στο διάβα του χρόνου, αν και υπήρξαν πολλές αφορμές και αιτίες για να απομακρυνθεί ο ένας από τον άλλον.

Κοινός παρονομαστής και συνδετικός κρίκος και για τους τρεις μας ήταν, αν μη τί άλλο, ο έρωτας και το πάθος μας για το άλλο φύλο και η μεγάλη κοινή αδυναμία και των τριών στη μικρή πρωταγωνίστρια της τάξης, σ' εκείνη που μας είχε συναρπάσει από τις πρώτες κιόλας μέρες της σχολικής μας περιπέτειας, τη Στέλλα. Ουσιαστικά ήταν ο πρώτος έρωτας και για τους τρεις. Δεν θυμάμαι ποιός ήταν αυτός που άρχισε να εξομολογείται τον θαυμασμό του για κείνη στους άλλους δυο. Ποτέ δεν μπορέσαμε να ξεδιαλύνουμε την χρονική σειρά των θαυμαστικών μας σχολίων προς αλλήλους. Θεωρούσαμε, πως ήταν δεδομένη, εξ αρχής, τούτη η διαπίστωση του υπέρμετρου θαυμασμού μας για την πολυπόθητη Στέλλα.

Ήταν μια έξυπνη, πανέμορφη και συνεσταλμένη κοπέλα. Το μακρύ μαύρο μαλλί της και τα φωτεινά γαλάζια μάτια της καθιστούσαν απaráμιλλη την ομορφιά της. Επιπροσθέτως, την κολάκευε και η μπλε ποδιά. Θυμάμαι ήταν τακτική και επιμελής. Έκανε φοβερά στρογγυλά γράμματα, γεμάτα πάθος και αγάπη. Τα τετράδιά της ήταν επιμελημένα και καθαρά, σε αντίθεση με τα δικά μας. Πρόσεχε το κάθε τί πάνω της και είχε τρομερή αδυναμία στη λογοτεχνία, την ποίηση και τα αποσπάσματα που διαβάζαμε κάθε τρεις και λίγο στην τάξη. Αδημονούσε να μεταδίδει εκείνη στην τάξη με την ανάγνωσή της τα όμορφα κείμενα που επεξεργαζόμασταν και να ζωγραφίζει με τη φωνή της τις όμορφες προτάσεις τους τόσο παραστατικά, τόσο ζωντανά, που κρεμόμασταν από τα υπέροχα χείλη της. Κι όντως αυτό συνέβαινε. Ο έρωτάς μας ήταν αγνός. Ήταν κάτι παραπάνω από ουσιαστικός.

Εκείνη από τη μεριά της είχε καταλάβει πως αποτελούσε το μήλον της έριδος για τη γνωστή τριάδα, χωρίς βέβαια να φαντάζεται τις όποιες προεκτάσεις αυτής της περιέργης έλξης.

Τα μηνύματα αγάπης που ανταλλάσσαμε σε κάθε ευκαιρία μαζί της ήταν εκπληκτικά. Σε κάθε διάλειμμα φροντίζαμε δεόντως και έβρισκε μέσα στα βιβλία και στα τετράδιά της μικρά

σημειώματα αγάπης, έρωτα και θαυμασμού. Όσα έβρισκε βέβαια, γιατί το σημείωμα του ενός φροντίζαμε οι άλλοι δυο να το εξαφανίζουμε ή να το μεταφέρουμε μερικές θέσεις παραπέρα, στις άλλες θηλυκές υπάρξεις της τάξης, μακριά από κείνη που αποτελούσε επιτακτικό στόχο και για τους τρεις.

Καθένας από μας προσπαθούσε με το δικό του μοναδικό τρόπο να τη σαηνέψει και να την κάνει δική του. Ο Π__ης με τις γνώσεις του και το ρομαντισμό του. Καθόταν με τις ώρες και ξεφύλλιζε εγκυκλοπαίδειες ξετρυπώνοντας βαρύγδουπα γνωμικά και τα συνδύαζε χαρισματικά με επιλεκτικά αποσπάσματα από ερωτικά ποιήματα. Κατά καιρούς συνήθως πριν την ώρα της αριθμητικής, αράδιαζε και σκόρπιες αριθμητικές πράξεις, που οδηγούσαν με μαθηματική ακρίβεια στη σχέση τους, θεωρήματα αγάπης και αξιώματα έρωτα αξιοποιώντας στο μέγιστο βαθμό το ταλέντο του. Ο έτερος της παρέας, ο Δη_ή__ης, με τον τσαμπουκά και το πηγαίο χιούμορ του έγραφε επιδεικτικά μπροστά της την ώρα του μαθήματος ευφυολογήματα και της τα έστελνε αεροπορικώς σε κάθε ευκαιρία που γυρνούσε ο δάσκαλος την πλάτη για να γράψει στο μαυροπίνακα. Εκείνη, άλλοτε χασκογελούσε με επιφύλαξη, άλλοτε τον αποδοκίμαζε επιδεικτικά απορρίπτοντας ασυζητήτι τα γραφόμενά του. Δεν ήταν και λίγες οι φορές που υπέπεσε στην αντίληψη του δασκάλου ετούτη η αεροπορική συναλλαγή κι εκείνη κοκκίνιζε στην ιδέα πως ίσως προδόθηκε για την κολακεία που ένιωθε. Εγώ με αρκετά απομεινάρια γενναιότητας και θράσους προσπαθούσα, ανεπιτυχώς δυστυχώς, να τη σαηνέψω με το σχεδιαστικό, δημιουργικό μου ταλέντο. Ζωγράφιζα για κείνη πότε όμορφα λουλούδια, πότε ηλιοβασιλέματα, πότε το πορτρέτο της, πότε καρικατούρες του δασκάλου...

Θυμάμαι πως ποτέ δεν μας απάντησε. Βρίσκαμε όμως σημειώματα και στα δικά μας βιβλία, είτε παραπλανητικά (τα άφηνε ο ένας στον άλλον), είτε από τις άλλες κοπέλες που τύχαινε να λάβουν το δικό μας μήνυμα, μέχρι τη στιγμή που κάποιο από όλα βρέθηκε κατά λάθος στο βιβλίο του δασκάλου*.

Σημασία πάντως είχε πως ουδείς τελικά μπόρεσε να προχωρήσει στο πέραςμα του χρόνου παραπέρα αυτήν την ακαθόριστη πλατωνική μορφή συμπάθειας που έτρεφε προς κείνη και τούτο, γιατί η οικογένειά της μετακόμισε βιαστικά εκτός Κέρκυρας μετά το δημοτικό και χάσαμε αμαχητί τα ίχνη της, λόγω ανωτέρας βίας.

Ο Π__ης είχε σταματήσει εδώ και ώρα το γράψιμο στον υπολογιστή και χάζευε από το παράθυρο την κρυμμένη θέα με περίσσειμα φαντασίας. Η θεόρατη αυθαίρετη οικοδομή παραδίπλα του είχε κρύψει για τα καλά τη δυνατότητα να ταξιδέψει στη γειτονική αυλή του διπλανού σχολείου και να παρακολουθήσει τις άναρχες εστίες παραγωγής των ήχων που κατέφθαναν στα αυτιά του από το πραγματοποιούμενο διάλειμμα των μικρών μαθητών του δημοτικού της περιοχής. Δεν κράτησε παραπάνω η ευχάριστη αναδρομή στις παιδικές αναμνήσεις. Στον απόηχο των θορύβων της σχολικής αυλής η είσοδος της Τζούλιας στο γραφείο και η θέα της προκλητικής της εμφάνισης θόλωσε τον ειρμό των σκέψεών του.

«Ο Μανόλης* θέλει οπωσδήποτε να κοιτάξεις αυτήν τη μελέτη, να διορθώσεις τυχόν λάθη και να δούμε τί μπορούμε να κάνουμε!», είπε με τόνο επιτακτικό η προκλητική γραμματέας και απέθεσε με περισσή θρασύτητα στο γεμάτο φακέλους γραφείο του έναν ακόμα παραφουσκωμένο ετοιμόγεννο φάκελο.

Πριν γυρίσει με περίσσειμα θηλυκότητας το καλοζυγισμένο κορμί της στην αντίπερα όχθη, ταξίδεψε μερικά εκατοστά τα δάκτυλα του δεξιού της χεριού στην επιφάνεια του φακέλου θέλοντας να επιδοθεί σε μια αθώα εδαφική ψηλάφηση, που ίσως της επέφερε μια μικρή πιθανότητα επαφής με κάτι δικό του. Εκείνος δεν έχασε την ευκαιρία να πιάσει το χέρι της και

να τη σταματήσει από τη βιαστική και φιλότιμη εργατικά επίσκεψή της στον ιδιωτικό χώρο του. Προσπάθησε να διαγνώσει μέσα στα μάτια της, αν ο δικός του χώρος, ετούτο το υποδεέστερο εργονομικά γραφείο, εξυπηρετούσε, έστω και στο ελάχιστο, τις πληθωρικές σεξουαλικές της ανάγκες, αλλά δεν τόλμησε να ξεστομίσει το οποιοδήποτε ερώτημα και σιχτίρισε τον εαυτό του, που δεν ήμουν κάπου εκεί δίπλα, να τον βοηθήσω με την παρέμβασή μου, όπως τότε, στα σχολικά χρόνια. Την ευχαρίστησε. Καθώς εκείνη γύρισε για να επιστρέψει στο γραφείο του προέδρου, του επέδειξε για ακόμα μια φορά τα προκλητικά οπίσθιά της γνωστοποιώντας του με τον τρόπο της τα απίστευτα προσόντα της ύπαρξής της.

Γύρισε προς την άλλη μεριά, αφού προηγουμένως με αναζήτησε στο τηλέφωνο για να μοιραστεί μέρος των προηγούμενων σκηνών. Δεν ευτύχησε να συνομιλήσει έστω και για λίγο μαζί μου. Έκλεισε το αρχείο που επεξεργαζόταν στον υπολογιστή και ανέτρεξε στο μυστικό φάκελο που διατηρούσε στο πιο δυσπρόσιτο ίσως σημείο του σκληρού δίσκου, μακριά από τα βλέμματα των αδιάκριτων και το βεληνεκές των περιέργων συναδέρφων. Διαπέρασε με τον κέρσορα βιαστικά τα αποθηκευμένα κωδικοποιημένα αρχεία με τα ακαταλαβίστικα και περιέργα ονόματα, που περιείχαν αλλοπρόσαλλους συνδυασμούς διαφορετικών γραμματικών χαρακτήρων, που ίσως μόνο ο ίδιος θα μπορούσε να αποκωδικοποιήσει, κι άνοιξε ένα φωτογραφικό αρχείο, που η ανάγνωση του ονόματός του θα σου προκαλούσε περισσότερο την αίσθηση πολεμικής κραυγής, παρά το χάρισμα του επιτυχημένου χαρακτηρισμού του περιεχομένου του. Ήταν μια φωτογραφία με την Τασία. Αλλά δεν είναι ώρα ακόμα να αναφερθούμε στην Τασία.

* μπορεί και να ήταν και το μοναδικό δικό της...

* Εμμανουήλ για τους ξένους

Copyright©Νίκος Παργινός

[αρχή σελίδας](#)

Λάκης Φουρουκλάς: *Αθώα*

Μία ακόμη Εγκληματικά Ασύστολη ιστορία.

Είμαι αθώα, τους λέει. Είμαι αθώα, τους εκλιπαρεί. αλλά εκείνοι που να ακούσουν και πώς να την πιστέψουν; Την κλείσανε μέσα σ' ένα ασφυκτικά μικρό κελί, εδώ και τρεις ατελείωτες μέρες, σε βασική ύποπτη για τη δολοφονία του άντρα της. Κι ας μην τον σκότωσε αυτή. Κι ας μην έχουνε κανένα απολύτως στοιχείο εναντίον της. Κάνετε λάθος -υποστηρίζει με δάκρυα στα υπέροχα πράσινα της μάτια- μεγάλο λάθος, εγώ ποτέ δε θα σκότωνα τον άντρα μου. ποτέ! Τον αγαπούσα. Τον αγαπούσα με όλη μου την ψυχή. Μόνο αυτόν είχα. Κανέναν άλλο. Γιατί; Γιατί μου το κάνετε αυτό; Σας τ' ορκίζομαι σ' ό,τι όσιο κι ιερό έχω, δεν τον σκότωσα...

Η αλήθεια είναι πώς ούτε κι οι αστυνομικοί δείχνουν τόσο σίγουροι για την ενοχή της. Κάποιοι την πιστεύουν, κάποιοι όχι, κάποιοι τη λυπούνται, κάποιοι χαίρονται για την κατάντια της, αλλά αρέσει σε όλους, αφού είναι πανέμορφη, βγαλμένη λες από κάποια τηλεοπτική διαφήμιση. Όλες οι υποψίες πέφτουν πάνω της, αλλά δεν έχουν κάποιο σοβαρό στοιχείο που να αποδεικνύει ή έστω να υποδεικνύει ότι αυτή ευθύνεται για το φονικό. Δεν έχουν καν μια υποψία για κάποιο πιθανό κίνητρο. Δεν είχε να ωφεληθεί σε τίποτα από το θάνατό του. Έτσι κι αλλιώς η περιουσία ήταν όλη δικιά της, ενώ και όλοι οι γνωστοί και φίλοι του ζευγαριού έλεγαν πώς περνούσε πολύ καλά με τον άντρα της. Ωστόσο, δεν έχει άλλοθι. Υποστηρίζει ότι κοιμόταν βαθιά στην κρεβατοκάμαρά της όταν άκουσε τον πυροβολισμό και ξύπνησε τρομαγμένη. Μέχρι να πάει κάτω, φοβισμένη καθώς ήταν, λέει, ο δολοφόνος είχε ήδη φύγει. Έψαξαν να βρουν αν

παραβιάστηκε κάποιο παράθυρο ή πόρτα, αλλά όχι, κάτι τέτοιο δε συνέβηκε, πράγμα που σημαίνει ότι: είτε το ίδιο το θύμα έμπασε στο σπίτι εκείνον που θα γινόταν ο δημιός του, και άρα τον γνώριζε, είτε ο δολοφόνος βρισκόταν ήδη εκεί όταν αυτός επέστρεψε απ' τη δουλειά, αργά το βράδυ, και τον περίμενε. Μπερδεμένη κατάσταση.

Τόσο μπερδεμένη που παρά τα παρακάλια και τις ικεσίες της την κράτησαν στο κελί για πέντε ακόμη μέρες. Κι ο εισαγγελέας θα ζητούσε απ' το δικαστή να την κρατήσουν ακόμη περισσότερες, αν δε χαμογελούσε για κείνη επιτέλους η τύχη. Ένας γείτονας πήρε τηλέφωνο στην αστυνομία και ανέφερε ότι φροντίζοντας τον κήπο του νωρίς ετούτο το πρωί, ανακάλυψε πεταμένο κάτω από κάτι θάμνους, ένα περίστροφο. Ένα περιπολικό με δύο αστυνομικούς έσπευσε για να το περισυλλέξει και για να κάνει τις αναγκαίες, σε κάθε παρόμοια περίπτωση, ερωτήσεις στον άντρα. Ευτυχώς δεν είχε αγγίξει καθόλου το όπλο κι έτσι δεν υπήρχε περίπτωση να αλλοιωθούν τα τυχόν δαχτυλικά αποτυπώματα. Ο βαλλιστικός έλεγχος που ακολούθησε έδειξε ότι αυτό ήταν όντως το όπλο του ειδικού εκείνου εγκλήματος, αλλά τα δαχτυλικά αποτυπώματα που βρήκαν πάνω σ' αυτό δεν αντιστοιχούσαν σ' εκείνα της ύποπτης, ενώ κι εκείνα του ανθρώπου που το βρήκε βγήκαν επίσης αρνητικά. Έτσι, κάλλιο αργά παρά ποτέ, την άφησαν ελεύθερη χωρίς να ασκήσουν εναντίον της καμία απολύτως ποινική δίωξη. Κι εκείνη, παρ' όλο τον πόνο της, παρ' όλο το δράμα που βίωσε, βρήκε το κουράγιο να τους ευχαριστήσει που έκαναν σωστά τη δουλειά τους, με αποτέλεσμα να αρθούν στα μάτια των φίλων της και της κοινωνίας οι υποψίες που τη βάραιναν.

Τώρα, κάθετα στο σαλόνι του γείτονά της και κλαίει, σπαρακτικά, λυτρωτικά, με λυγμούς. Κλαίει και τον ευχαριστεί από τα βάθη της ματωμένης της καρδιάς που την έσωσε, που την έβγαλε απ' τον εφιάλτη. Εκείνος την κοιτά ήρεμα, μ' ένα χαμόγελο πλατύ σαν ιστορία στα χείλη, μα δε μιλάει. Αλλά να, σα να την τρώει με τα μάτια, σα να γδύνει απαλά το καλοσχηματισμένο της σώμα και να το κλείνει στην αγκαλιά του, σα να της κάνει έρωτα μέσα στη σιωπή κι από απόσταση.

Είναι αργά πολύ το βράδυ. Μόλις έκανε ένα μπάνιο και νιώθει και πάλι όμορφη, ποθητή, ξανανιωμένη. Κοιτά το πρόσωπό της στο μεγάλο καθρέφτη, μελετά προσεκτικά τις γραμμές του γυμνού της κορμιού. Είσαι ωραία, ομολογεί στο εγώ της και χαμογελά αυτάρεσκα, τινάζοντας με μια ξαφνική κίνηση τον κόκκινο χείμαρρο των μαλλιών της προς τα πίσω. Θυμάται τον εαυτό της στη φυλακή και τις ανακρίσεις απ' τους ηλίθιους τους αστυνομικούς και παίρνει να γελά δυνατά, ασυγκράτητα. Δεν είπα ψέματα στους μπάτσους! Είναι περήφανη για τον εαυτό της. Δεν τους είπα ψέματα. Δεν σκότωσα εγώ τον άντρα μου. Πώς θα μπορούσα, άλλωστε; Όχι, δεν τον σκότωσε, δεν είχε τη δύναμη, το κουράγιο, απλά προσέλαβε κάποιον άλλο να το κάνει γι' αυτήν. Αποφάσισε να τον βγάλει απ' τη μέση επειδή τον βαρέθηκε πολύ, επειδή δε χαιρόταν πια τη ζωή της μαζί του, επειδή δεν απολάμβανε τον έρωτα μαζί του, κι επειδή τόξερε, τόξερε πολύ καλά ότι εκείνος δε θα δεχόταν ποτέ να χωρίσουν. Εκτός κι αν του έδινε τη μισή της περιουσία. Χα, σιγά να μην το έκανε. Από δω και μπρος όλα θ' αλλάξουν, όλα θα γίνουν πιο καλά, διαφορετικά, θ' αρχίσω επιτέλους να ζω, διαβεβαιώνει τον εαυτό της. Ναι, έτσι ακριβώς θα γίνει, θ' αρχίσει να γλεντάει λαίμαργα τη ζωή, αφού θα έχει πλέον το ελεύθερο να χαρεί αμέτρητες στιγμές πόθου και ατελεύτητης λαγνείας στην αγκαλιά του γλυκού της, του μοναδικού εραστή. Εκείνου με τον οποίο σχεδίασε αριστοτεχνικά τη δολοφονία. Του άντρα με το θεϊκό κορμί και τα υγρά μελένια μάτια. Του γείτονά της!

---

copyright©Logo - contents may be copied. Editor, Designer-Publisher : Visual artist [Stratos Fountoulis](#) /
copyright©Λογότυπο "Στάχτες" -τα κείμενα μπορούν να αντιγραφούν. Υπεύθυνος έκδοσης και σχεδίασης
[Στράτος Φουντούλης](#)

Εδρα Περιοδικού: **Βρυξέλλες / Brussels, Belgium**